

CELE TREI CRISURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

— Director-Fondator: GEORGE BACALOGLU —

Mihail Kara: STATUIA M. S. REGELUI FERDINAND I. (Va fi eșezată în Piața Unirii din Oradea-Mare)

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR: Prof. DR. C. BACALOGLU, GENERAL SCARLAT PANAITESCU, G. ROTICĂ, G. TUTOVEANU, ION DONGOROZI, VASILE SAVEL, G. VOEVIDCA, VALBURĂ POIANĂ, GEORGE A. PETRE, AUREL SAVELA, IUSTIN ILIEȘIU, CONST. DOBOȘ, TRAIAN BIRĂESCU, C. NEDELESCU-ZLOTEȘTI, A. DAVIDESCU, T. ULMU . . .

No. 3.

CRONICI — SCRISORI DIN ȚARĂ, — NOTE —
MEMENTO — BIBLIOGRAFIE — CLIȘEE.

Prețul: 5 lei.

CELE TREI CRİȘURI

ABONAMENTE:

Pe un an	Lei 100.—
Pe un an autorităȃi	Lei 200.—
Pe un an studenȃi	Lei 70.—

Anunȃuri și reclame după tarif. — Manuscrisele nu se înapoiază.

CUPRINSUL:

G. B.: Primăvară;
Dr. C. Bacaloglu: Alcoolismul în România;
G. Tutoveanu: Să nu măntrebați (versuri);
G. Rotică: Mă chiamă oceanul (versuri);
George Voevidca: Solitarii (versuri);
Ion Dongorozi: Visul;
George A. Petre: Haiducul (versuri);
Aurel Savela: La schitul Tămăioara;
Iustin Ilieșiu: Cantinelă (versuri);
General Scarlat Panaitescu: Două ședințe culturale;

Constantin Doboș: Sară (versuri);
Volbură Poiană: Seceriș (Versuri);
CRONICI: T. Ulmu: Cronica literară (Simplă întrebare literară);
C. Nedelescu-Zlotești: Cronica economică (Pentru cooperarea românească);

CELE TREI CRİȘURI ÎN ȚARĂ:

Vasile Savel: Scrisori din București;
Traian Birăescu: Scrisori din Banat;
A. Davidescu: Scrisori din Sătmăr;

NOTE: Cum s'a făcut unirea Basarabiei, Femea japoneză, Un răspuns.

MEMENTO — BIBLIOGRAFIE — CLIȘEE (Statuia Regelui Ferdinand de sculptorul Mihail Kara).

COLABORATORII REVISTEI:

I. Agârbiceanu, I. Al. Brătescu-Voinești, C. Banu, N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, N. Batzaria, Zaharia Bârsan, Maria Baiulescu, Șt. Bezdechi, Lucian Blaga, V. Bogrea, Oct. Beu, Elena Bacaloglu, Const., Victor și George Bacaloglu, Emanuil Bucuța, Al. Bogdan, George Bota, Al. Cazaban, Al. Ciura, R. Ciorogariu, A. Ciortea, Th. Capidan, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, Const. Doboș, Viora Dr. Ciordaș, V. Corbasca, Cridim, V. Demetrius, R. Demetrescu, I. G. Duca, Mihail Dragomirescu Silviu Dragomir, Ion Dragu, Bucura Dumbravă, Mihail Dragoș, Victor Eftimiu, Ion Foti, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al-George, Dem. Gălman, E. Hodoș, Ovidiu Hulea, N. Iorga, Bogdan Ionescu, Al. Iacobescu, Iustin Ilieșiu, Emil Isac, M. Iorgulescu, N.E. Idieru,

E. Lovinescu, I. Lupaș, A. Lupeanu-Melin, Dr. Cassiu Maniu, General Moșoiu, S. Mehedinți, V. Meruțiu, A. Magier, V. Militaru, T. Murășanu, M. Mora, Șt. Mărcuș, D. Nanu, A. Nanu, Cincinat Pavelescu, I. Paul, Ion Perez, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Alex Pteancu, Ecaterina Pităș, D. Pompei, Matilda Poni, Septimiu Popa, Paul. Prodan, Pr. Gh. Pteancu, George A. Petre, P. I. Papadopol, Mircea Rădulescu, G. Rotică, C. Răuleț, Alexandrina Scurtu, Ion P. Sachelarie, Vasile Savel, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Sperantia, Marin Ștefănescu, C. Sudețeanu, Caton Theodorian, G. Tutoveanu, Nuși Tulliu, N. G. Tistu, G. Tulbure, I. Ursu, I. Valerian, George Voevidca, Constanța Zamfir, George M. Zamfirescu.

BIBLIOGRAFIE

Reviste:

Ramuri, Drum Drept An. XVIII. No. 4 1924 Craiova.
Revista Generală a Invățământului An. XII. No. 3 1924 București.
Datina An. II. No. 3—4 Martie—Aprilie 1924 T-Severin. Lei 16.
Buletinul Institutului de literatură pe 1921—1922. Partea I (fasciculă mică) Teorie literară. „Tipografiile Române Unite” S. A. București, 1924, 59 pag. 25 lei.

Cărți:

Mihail Sadoveanu Șoimii, Roman. Ediția 5-a. Editura „Cartea Românească” București. 248 pag. 40 lei.
W. Shakespeare: Othello, Maurul din Veneția. Traducere în formă originală de Mihail Dragomirescu. Editura Casei Școalelor București 1924, 185 pag. 30 lei.

Au apărut în editura „Cartea Românească” București:

Cunoștințe folositoare Seria B.

Artur Gorovei: Lămurirea Constituției (No. 30) Lei 3.
Emil Gheorghiu: Beția (No. 29) Lei 3.

I. Simionescu prof. universitar: Ardealul (No. 15) Lei 3.
Mihail Lungianu: Zile senine, Icoane dela țară. Lucrare premiată de Academia Română. Editura „Minerva” București 1914, 260 pag. 15 lei.
Ion Dragoslav: La han La trei Ulcele. Ediția II-a. Editura librăriei Socec & Co. București 1922, 292 pag. 22 lei.
Ion Simionescu prof. universitar din Iași: Bernard Palissay (viața unui om). Ediția III-a, — Casa Școalelor — Biblioteca de popularizare a științei No. 5 București 1922, 24 pag. 1'25 lei.
Dr. Chr. Musculeanu fost deputat: Colaborarea capitalului străin. Tip. Gh. Vlădescu Câmpulung 1923, 20 pag.
Dr. Onisifor Ghibu prof. universitar: Catolicismul unguresc în Transilvania și politica religioasă a statului român. Cluj 1924, 304 pag. 80 lei.

Orice carte trimisă redacției se anunță fără plată, cu toate datele bibliografice: autor, editură, anul apariției, ediție, număr de pagini, preț, etc.

CELE TREI CRÎȘURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

Director-Fondator: GEORGE BACALOGLU

Redacția și Administrația:
STR. PRINȚUL CAROL 5.

TELEFON: 119.

PRIMĂVARĂ

de G. B.

Ici a crăpat un muguraș, dincolo s'a ivit o floriceică, și soarele, ca un bunic senin și blând, le mângâie cu degete de raze moi, călduțe.

Revine primăvara . . .

O simți cum se apropie, cum îți șoptește, cum te îmbrățișează și cum dăruiește viață nouă naturii. Și simți că se împropătează și viața ta. Ți-e sufletul mai luminat, gândurile mai senine, respirația mai puternică, dorurile mai curate, pasul mai ușor . . .

De milioane de ani, poate, în fiecare toamnă pământul se închide pe alocuri în sine, se ghemuiește sub cojocul de zăpadă, suferă, tremură, dar își apără forțele. Și când primejdia a trecut, el își înalță brațele spre soare — părintele său — și acesta îl ajută să-și reia viața cu mai multă putere. Căci pământul crede în soare, și-l iubește.

În primăvara asta mă gândesc la neamul românesc.

Ce asemănare! . . .

Așa a suferit neamul nostru, bântuit de geruri, ghemuit sub cojocul unei ierni aspre. Acolo și-a păstrat puterile. Și când o rază aproape imperceptibilă a brăzdat atmosfera, el s'a încordat, înălțându-și fruntea sus, ca prin minune.

Primăvara românească a venit. Au crăpat mugurii, au răsărit florile. Dar după cum pământul dă sevă curată plantelor, tot așa neamul românesc să pompeze neînțecat sevă mugurilor și florilor sale, ca ele să dea fructe și semințe sănătoase.

E primăvară pe pământ: Plugarul iese încrezător la câmp, răstoarnă brazdă proaspătă și sămână sămânță. Dumnezeu va avea grijă . . .

E primăvară peste neamul românesc: Să ieșim încrezători la câmp, să brăzdăm ogorul românesc, și să sămănim sămânța muncii, a binelui, a înfloririi și înălțării neamului nostru. Dumnezeu va avea grijă . . .

Ce fericit e acela care poate sau știe să guste dintr'odată farmecul a două primăveri: primăvara naturii și primăvara neamului său! . . .

îndepărtate ale acestui vițiu, fie asupra celui care are „darul beției”, fie asupra descendenților săi.

Putem distinge un *alcoholism acut* și un *alcoholism chronic*. O intoxicațiune acută și accidentală cu alcool nu prezintă mare pericol, bine înțeles dacă nu se repetă des și dacă din alcoholismul acut nu cade în cel chronic. Acesta din urmă e cel mai deplorabil. „Nu există alcoolice mai rău ca acela care nu se îmbată nici odată”, e o zicală franceză care conține un mare adevăr.

Băutorii nu se îmbată din cauza obicinuinței cu toxicul. Pe când un alcoholism acut accidental, cu prilejul unei sărbători familiare, lasă după sine adesea desgustul acelei inconștiențe trecătoare, a delirului acut, a turburărilor gastro-intestinale însoțite de grețuri și vărsături; cel chronic degradă adînc și iremediabil organismul. Acest organism este diferit; cantitatea de alcool necesară unuia ca să devină beat este cu totul deosebită de cea ce trebuie altuia. Unul se îmbată, spre fericirea lui, din câteva pahare; altul poate să bea cantități colosale „fără să cadă sub masă”.

Paradisul lui Baudelaire

Cel dintîi va fi adesea ferit de consecințele viscerale ale alcoholismului, cel de-al doilea va sfîrși cu o ciroză atrofică a ficatului. Exemplul rău, îndemnul constituie una din cauzele întinderii alcoholismului; la aceasta contribuie însă și o hereditate încărcată, mai ales din punctul de vedere al sistemului nervos. De multe ori se moștenește o debilitate a centrilor nervoși, o dorință de a cunoaște senzațiuni acute, vii, ceea ce Baudelaire numește a cîștiga un „paradis artificial”. Unii pot rezista tentațiunii, alții sucombă. Unii, nu pot trece pe lângă o circiumă fără să aibă dorința băuturii — și de cele mai multe ori sucombă. Cit de bine e caracterizată această boală a

ALCOOLISMUL ÎN ROMÂNIA

de Dr. C. Bacaloglu prov. univ.

Tuberculoza, Sifilisul și Alcoholismul, constituiesc pentru noi factorii de căpetenie ai degenărării rasei. Grație alcoholismului se dezvoltă în chip înspăimîntător în primul rând tuberculoza.

Și dacă din când în când un glas răzleț arată într'un ziar imensele daune pe care le pricinuește sănătății publice plaga alcoholismului, el răsună în deșert; nici parlamentul, nici conducătorii țării nu se preocupă. Unde sunt oamenii noștrii politici pe care să îi intereseze cu adevărat soarta locuitorilor, în afară de strîmtele lor interese personale sau ale partidului pe

care îl reprezintă? Cine aude strigătul zadarnic al medicilor și învățătorilor de la țară?

Un val de alcool înăbușe vlagă țaranului și orășanului român, mai cu seamă în Basarabia și Moldova. Voi descrie în chip sumar câte-va din aspectele alcoholismului la noi și voi arăta ce pricinuește alcoolul în organismul omului deprins cu băutura. Trebuie ca înainte de a arăta din punctul de vedere social ce este astăzi alcoholismul în România să spunem care este influența nefastă a alcoolului, asupra individului, organele care sunt atinse în primul loc și apoi consecințele

voinței, de către humorul românesc, în anecdota bețivului care pentru a fi recompensat de țăria ce a avut ca să nu intre în prima circiumă, pătrunde în a doua! Astfel, încetul cu încetul, obicinuința devine din ce în ce mai tiranică și omul nu mai poate trăi — așa crede — fără otrava zilnică. Necesitatea aceasta devine aproape organică; voința e paralizată, el nu vede posibilitatea unei senzațiuni plăcute de cât în alcool în care își caută uitarea necazurilor zilnice prin iluziunea unor viziuni plăcute. Și pe măsură ce zilele trec, doza toxicului trebuie să fie mai mare pentru a deslănțui imagini pline de farmec. Teribila obicinuință, face ca necesitatea dozelor crescînde să devie o lege și în acest timp toate viscerale sunt adulterate de toxic.

Leziunile produse de alcool

Avem fenomene de nevrite periferice, în care bolnavul de-abia mai poate umbla; sistemul nervos e atins și în extremitățile sale periferice și în centri. Adesea ori, dacă se declară o paralizie generală progresivă sau nevrite periferice, avem pe lângă sifilis, sau intoxicațiune saturnină spre exemplu, alcoolismul cronic care îndrumază, fixează infecțiunea sifilitică și intoxicațiunea saturnină asupra sistemului nervos. Dar, în genere, chiar fără manifestațiuni așa de grave, întreg psihicul alcoolicii e modificat.

Literatura, prin atâtea descrieri magistrale, din literatura medicală, sau prin acea a romanelor, a arătat instabilitatea caracterului, modificările profunde ale firei, lipsa simțului moral, decăderea progresivă și fatală a celui care bea. Paginile sugestive ale lui Zola din „l'Assomoir” sunt în amintirea tuturilor.

Dar în afară de sistemul nervos, câte leziuni ale stomacului, ale splinei, și mai ales ale ficatului nu sunt datorite alcoolismului cronic. În deosebi ficatul, care devine ca o bucată de piatră, se întărește (ciroza) pricinuește umflarea abdomenului plin cu serositate, pe cînd vinele se descenează ca un cap de meduză pe tegumentele pîntecului. Și se citează fie în adevăr, fie în șagă, exclamația alcoolicii care se miră că are apă în abdomen cînd el știe că a băut numai vin.

Să nu măntrebați!

Treceau pe sub teii în floare,
Stringându-se-aprins de mijloc:
Era cer albastru, și soare,
Și taină, și cînturi de foc...

Și-am stat pironit pe cărare,
Cu ochii în lacrimi scâlțați:
De cite dureri sunt în stare,
Prieteni, să nu măntrebați!

G. Tutoveanu.

Cordul, în deosebi aorta, prezintă modificări premature; supra încărcată cu grăsime și chiar degenerescență grasă a fibrei musculare cardiace sunt urmări inevitabile ale alcoolismului cronic.

Ca vătămatoare sănătății, din punctul de vedere al sistemului nervos, sunt băuturile cu esențe. La noi se pun esențe în alcool; în țările apusene se bea mai ales absintul (cu esență de pelin) amer picon, vermuth, etc. Cu pasivitate dezastrelor produse în Franța prin absint au fost atât de evidente, tuberculoza absinticilor atât de frecventă în cît legiuitorii francezi, cu toată lupta și opunerea marilor industriași și electori directori ai fabricilor de absint, au oprit cu desăvârșire fabricațiunea absintului. Acest mijloc radical, a salvat în Franța mii de vieți, de care această țară are atîta nevoie avînd în vedere natalitatea sa minimală.

La noi, mai ales în Basarabia, se bea alcool de multe ori la un grad de concentrare uimitor. Basarabenii, îmi spunea un elev care și-a făcut teza asupra acestui subiect, ajung să bea alcool de 60-70 la sută.

Viața ce au dus-o un secol alături de ruși nu le-a fost prielnică nici din acest punct de vedere. În timpul războiului, am văzut, la Piatra Neamț, un rus luînd alcoolul

vărsat în șanț și amestecat cu nămolul, în batistă și astfel strecurat îl bea ca să-și satisfacă vițitul.

Nu beți rachiul!

Rachiul moldovenesc, de asemenea intrat în obiceiuri, e foarte pernicios și aruncați o privire mai ales în crîșmele din jurul piețelor — acolo abundă — și veți vedea de dimineață pînă seara, țărani, orășeni, femei și chiar copii aducînd crîșmarului cîștigul lor pentru otrava rachiului. Rachiul în Moldova provoacă foarte adesea ciroza ficatului (fie prin acțiune directă, fie în urma unei gastro-enterite cronice).

Vinul și Berea

Vinul în cantitate mică, la masă, nu poate fi vătămător. Dar cînd se exagerează doza — și unii beau pînă la 4-5 litri pe zi și mai mult — atunci provoacă aceleași dezastre ca și celelalte varietăți de alcool. Bine înțeles că nocivitatea crește și cu falsificarea lui. Berea cînd se ia în cantități mari provoacă iritațiuni renale, dilatațiunea cordului și aceleași turburări ca și vinul.

Bine înțeles, că alcoolicii nu sunt exclusiviști; dacă au o preferință, cu toate acestea cumulează de cele mai multe ori și trec cu seninătate de la țuică la vin, licheruri și la bere. Totuși sunt și oarecari obiceiuri localnice; astfel e cunoscută în Germania dragostea pentru bere; francezul se intoxică cu voluptate cu absintul cîntat și practicat de Verlaine, duiosul poet, care și-a sfîrșit viața într'un ospiciu, intoxicat și tuberculizat din cauza absintului.

Moldovenii și Basarabenii preferă rachiul, în Muntenia și în regiunile podgoriilor se bea mult vin, în afară de regiunile deluroase unde în timpul toamnei este o orgie de țuică. Această chestiune a fabricațiunei țuicei în cazanele locuitorilor, — ca în Franța „les bouilleurs de cru” — trebuie să preocupe autoritățile; este o chestiune de igienă socială primordială. Astfel sunt sate în care fabricațiunea țuicei în toamnă constituie prilejul unei beții colective și permanente.

Lupta contra alcoolismului

Înainte unuia tablou atît de trist al omenirii decăzute, care își caută fericirea în stupefiante, alcool, mor-

fină, cocaină; față cu tăria patimei care duce la ruină și la moarte nu numai individul ci și familia, statele conștiente de rolul lor social au trebuit să intervină cu legi coercitive.

Aceasta de sigur nu atît pentru rolul individului ci mai ales ca să apere degenerescența rasei și păstrarea familiei care este punctul de sprijin al societății, viitorul depinzând de sănătatea copiilor. Hereditatea morbidă a alcoolului este cunoscută; ca și sifilisul, intoxicația alcoolică lasă urme profunde mai ales asupra *sistemului nervos*. După Lancereaux, de multe ori chiar, dorința băuturii se moștenește.

Statele care au dat cele dintâi exemplul apărării sociale instituind monopolul alcoolului au fost *Suedia* — apoi interzicerea complectă a lui în *Statele-Unite* ale Americii. Apoi, — din excesul răului uneori poate naște binele — Rusia, sub Nicolae II, în timpul războiului european, a interzis fabricarea băuturilor spirtoase. Tarul tuturor Rușilor și-a dat seama că prosperitatea finanțelor statului nu poate să provină din decăderea morală și fizică, din nenorocirea cetățenilor. Acum de curând se pare că Turcia a interzis de asemenea vinderea alcoolului.

Exemplul însă cel mai admirabil, îl dă astăzi America; *interdicțiunea este totală*. Nici un vapor străin nu are permisiunea să intre la New-York fără să nu fie controlat că nu importă băuturi alcoolice. De sigur, lupta a fost teribilă și chiar astăzi sunt mulți americani în potriua acestei legi. Dar noi vedem cum *libertatea de a se intoxica a fost suprimată chiar în țara libertăților*.

De multe ori omul trebuie socotit ca un copil — și rolul unei stăpâniri ideale este de a face bine țării chiar în potriua năzuințelor pătimase. Impiedicînd vînzarea alcoolului cu desăvîrșire, se cîștigă un număr imens de vieți folositoare binei sociale.

Lupta din Statele Unite e formidabilă; mijloacele de a înlătura prohibițiunea, contrabandele se operă pe o scară întinsă. Protestările vapoarelor europene, care vărsau în America cu un cîștig enorm atîta alcool, nu sunt ascultate.

Trebuie să spunem însă că omul caută într'atîta senzațiunile deosebite, acute ale intoxicațiilor care

Mă chiamă oceanul.

Iubirea mea nu-i raza norocului visat
De tinere fecioare; nu-i visul ce în casă
Un înger îl aduce pe aripi de mătăasă
Și lângă pieptul tânăr îl culcă lin în pat.

Iubirea mea nu-i raza candidelor visări;
Iubirea mea-i o noapte țesută din mistere,
O noapte care fuge de pace și tăcere,
O noapte 'ndrăgostită de sbuciumate mări.

Tu, undă ce din goană o clipă m'ai oprit
Cu șoapte împletite din așteptări virgine,
Iubita mea, oceanul se sbate — și pe mine
Păgânului său chiot un blestem m'a sortit.

G. Rotică.

Solitarii

Cernit destin i-apasă ne'ndurat:
... și ei că orbi rotesc în întuneric
cu ochi halucinați de-un vis feeric —
și plâng ușor ca vântul pe'nserat...

Mai solitari ca palidele astre,
sunt ei orfanii neubiți de nime...
Dar: strălucirea unor lumi sublime
surâde 'n lacrimile lor sihastre...

Ei, taciturni, își duc povara sumbră
și-așa, că nici nu prinzi de veste, când,
ca un parfum din vechi legende, blând
se stînge viața lor în umbră...

George Voevidca.

il transportă într'un paradis artificial
fie chiar numai pentru cîte-va ore!
Se pare că cei predispuși la cău-
tarea acestor senzațiuni au înlocuit
alcoolul cu *morfina* și *cocaina*.
Dar guvernul duce lupta și în po-
triva acestor toxice ca și în potriua
hașişului. Cu un cuvînt guvernul
dorește să facă pe americani vir-
tuoși chiar în potriua voinței lor.
Această tendință este de sigur ad-
mirabilă.

Cunoscînd astfel tendința înăs-
cută a omului pentru rău alături
de cele mai admirabile virtuți,
această alcătuire admirabil para-
doxală a creaturii omenești; a-
ceastă tendință pe care toate reli-
giunile au constatat-o, cristalizînd-o
în lupta dintre *geniul răului și
geniul binelui*.

Statele cari își vor da seama că
veniturile încasate pentru alcool nu
sunt decît o înșelăciune trecătoare
pentru echilibrul bugetar, și că
*adevărată forță a națiunii se spri-
jină pe sănătatea și fericirea ce-
tățenilor*, aceste state vor realiza
cu un ceas mai înainte prohibirea
teribilei otrăvi a alcoolului.

La noi în țară nu numai că nu

s'a înțeles acest lucru, dar răul
merge crescînd. Cine urmărește
viața locuitorilor la orașe și la
țară, vede cum alcoolismul se în-
tinde din ce în ce mai mult. Un
botez e strămutat la cărciuma sa-
tului și ține două zile; o cimetrie
trei. Partidele politice au înmulțit
numărul cărciumilor; după ce au
făcut cluburi la sate, au dat ca
primă celor ce îi ajutau în luptele
electorale câte o cărciumă. Astfel
astăzi sunt sate cari au până la
trei cărciumi, în schimb avem o
școală la trei sate.

În acelaș timp școala se năruie,
iar în biserică preotul își numără
la zilele mari credincioșii.

Medici de seamă ca Prof. Obreja,
Minovici au dat în atâtea rînduri
strigătul de alarmă. Guvernele nu
aduc nici o îndreptare acestei stări
de lucruri. Și astfel tuberculoza a
luat o extindere îngrozitoare — tu-
berculoza, fiica alcoolismului.

Ne facem și noi la rîndul nostru
datoria; aceia care cărmuesc a-
ceastă frumoasă și nenorocită țară
să ia aminte. Trebuie să ne gândim
la viitorul ei primejduit de atâtea
rele sociale.

VISUL*

de Ion Dongorozi.

Mitriță Toiag, se oprește din mers, se răsucesce din mijloc spre dreapta, și trage cu urechea. Tipătul se topește încetul cu încetul, în scâncet gemut. Omul nostru, stă ce stă locului, apoi smucește din umeri, semn c'a retezat rădăcina gândului; saltă desaga din spete, și-și mută coasa pe umărul stâng. Frânt de povara gândurilor, care au dat năvală ca muștele la hoit, Mitriță Toiag, frământă zorit tina sușălii. În zare, pânza de ferestru a munților, însulițează atlasul sânilui al cerului. Soarele, și-a cojit de mânecate fața. Copăile de sedef, plutesc încă în juru-i, răsucite cu fundu'n sus. Cornul lunei, se hlizește chiorăș, la sghiabul văiei. Păsările, mahmure de drojdia somnului, își ascult sfielnic glasul. Acelaș gând bâzâe de o bucat' de vreme în tidva lui Toiag, și Toiag, adus din brâu, frământă și mai zorit par'că tina sușălii.

„Fă-i de petrecanie, române hăi!“ i-a șoptit baba Tudora, după ce-a descântat a doa oară plodului, și-a presărat în ibricel cu trei degete cenușă, ca să-l mai strângă la buric.

* * *

Mitriță Toiag, e sufletul cel mai amărât din Mălăești. Sărac și necăjit fusese românul nostru și până la războiu, dar ce a pățimit el în războiu, și ce trage și acum de când s'a întors acasă, nici pe dușmanii lui să nu-i ajungă un așa foc! În iureșul dela Turtucaia, la a doua încăerare, a căzut de-a berbeleacul în porumbiște, cu fluerul drept ciuruit de schije. Beteag și netămădui, l'au scos bulgarii la corvoadă, și l'au muncit ca pe-o vită de haram, doi ani încheiași. De muncă și de foame i se tăbăcise pielea pe ciolan, și i se strâm-

tase mațul, de nu mai primea îmbucătură. Acasă, alt foc. Mai mult de jumătate din Mălăești, fusese hăcuiț de șrapnelele nemțești; din căsuța lui Toiag, durată cu sudori și angarele boerești, numai rămăsese în picioare decât chilerul și șarampoi porții, iar Iliuță, feciorul dintâi al românului, se prăpădise de lingoare înaintea câșligilor. Când s'a întors acasă Toiag, a găsit-o pe nevastă-sa — care-i făcuse toate pomenelile după tipic — numai piele și ciolan, iar pe Mărinică, bolind încă de spaimă. Deși beteag și sleit de puteri, Toiag s'a pus pe muncă din capul locului, nădăjduind să-și încropească altă gospodărie. Dar pe semne, scris i-a fost omului, să n'aibă parte în viață de zi senină și tihnită! Pământ n'a căpătat, un palmar măcar. Dece? Nici până astăzi nu se poate dumeri, că doară până și dezertorii, ba și calicii dela poarta satului, s'au infruptat din moșia boierească! La alegerile din Mai — anul trecut — l'a nșfăcat într'o Sâmbătă seara banda lui Năică, lângă primarele, i-a așternut scândură de brad pe furca pieptului, și l'a pisat chiar Năică cu potcoavele, de-a bolit trei luni și mai bine, vărsând pe nas și pe gură la sânge închegat, lostopene-lostopene, de-a crezut sărmanul, că i se tocuse bojocii într'insul. La nouă luni dela întoarcerea lui, a născut nevastă-sa în chinuri grele fata, iar la trei luni după lehzuzie, de amar și sărăcie, și-a luat lumea în cap. S'a canonit el, — conon nu șagă — o lună și mai bine cu plodul, hrănindu-l cu lapte de capră căpătat dela preuteasa cea vădană, dar decând se topește de pântecarniță, și țipă zi și noapte ca'n gură de șarpe, creștinul lui Dumnezeu, numai știe ce să-i facă.

A încercat el ca să dea fata de suflet, n'a fost chip să găsească vreun chip de ajutor în sat, ferit-a sfântul! Vorbele babei Tudora, dece cearcă să le-alunge, cum ai alunga cu mâna o viespe

de muscă, dece-i sbârânăe mai tare în găucea urechilor.

„Fă-i de petrecanie, române hăi!“...

* * *

Înțepenit de șale, și bleșcăit tot de sudoare, Mitriță Toiag cosește. Soarele îi însulițează moalele capului, topindu-i păienjeșul gândurilor.

„Inc'o prăjină, și mă hodinesc“; dar în clipa ceia chiar, coasa repezită cu sete, își înconvoie pliscul într'un bulgăre de cremene.

„Paștele și dumnezeii... Doamne iartă-mă“ și Mitriță Toiag, se scurmă cu arătătorul în ceafă, fluerând prelung a pagubă.

De sub coviltirul gârniței, molfăind agale o coajă de mămăligă, se uită țintă la cosașii din frunte, care au prășit de mult, dincolo de cotul Orleței. „Pe iei i-așteaptă tain cald, și plată regulată diseară... mie, de s'ondura vataful, mi-o plăti pe-o juma' de zi... de nu, sănătate băiete!“

Gândurile bâzâe în tidva lui Toiag, ca un roi de musculițe bețive, vlăguit de prea mult treapad. Osteneala adunată de mânecate, îi mustește în mădulare, iar somnul, îi dă târcoale în cercuri tot mai strâmte.

* * *

Lagărul de corvoadă dela Șiștov. Toiu de vară, miez de zi. Soarele gâlgăie plumb topit.

Firul de iarbă, prăjit în colb, țâue și se răsucesce. Scamele de nor, s'au lipit plasture de cer. Prin crăpăturile căscate, pământul geme din rărunchi. Mitriță Toiag, aiurit de zăduf și vlăguit de muncă, cosește înainte. Decăteori îi tremură mai tare brațul, și-i șovăie coasa, îl și izbește soldatul cu patul pușcii. Toiag ihnește atunci, saltă din șale și strunește coasa. Prin zarea minții, îi flutură tot mai stăruitor gândul, s'o repeadă odată cu sete în grumazul sentinelei, dar nu mai are într'insul nici dram de putere. Cât se despătorește câmpia, până'n temelie măgurilor, pri-

* Din volumul: „La hotarul dobrogean“ care va apărea în curând.

HĂIDUCUL

Eră al meu tot codrul
Cu 'ntreagă lumea lui;
Mi-se duse vestea și tremură norodul,
Căci nu mă'nfiorase puterea nimănu.

Opream la drumul mare
Trăsurile domnești
Și fără nici-o teamă și nici-o îndurare
— Cum se 'ntâmplă 'n povești —
Imi luam cu mine prada și-apoi, nepăsător,
Pieream ca o nălucă în fața tuturor.

Eră al meu tot codrul . . .
Un raiu de cântăreți
Mă adormea în șoapte sub zâmbetul de lună
Și mă trezea în cântec în albe dimineți;
Copaci de multe vârste, gănganii mici și fiare
Știau cu măestrie în limba lor să-mi spună
Povești neauzite, în murmur de izvoare.

Iar eu eram un rege temut, slăvit și tare . . .

Dar într'o bună zi
In codru s'auzi
Un cântec de femeie, suav, fermecător:
Trecea pe cărăruie o sprintenă fecioară
In mers ușor ca saltul abil de căprioară —
Și două pietre scumpe sub arcuri de sprâncene
Sclipeau amăgitoare prin tremurul de gene.
O, ce brățări de aur, și salbă, și cercei,
Impodobeau cu stele și sori făptura ei! . . .

Dar când m'am repezit
Ca tigrul hămesit,
Să-i smulg podoaba de-aur, — în micile-i orbite

S'au răsucit demonic tăiușuri de cujite
Și s'au înfipt de-odată adânc, în pieptul meu.
Eu am rămas de piatră, încremenit și greu;
Ea mi-a zâmbit senină, divin, poruncitoare
Și s'a pierdut, ca umbra la razele de soare.
In urma ei un cântec de demon vrăjitor
S'a risipit prin codru ca un plăcut fior.

A fost un vis, minune? . . .
Zdrobit de slăbiciune
Mi-eră rușine însăși de un stejar bătrân
Ce mă privea cu milă ca pe-un învins stăpân.
Am reprivit în juru-mi și mă simțeam străin,
Iar codrul se schimbasese, așa, ca din senin.
Increzător în mine, eu am voit să fur
Și m'am izbit amarnic de cel mai meșter fur,
Ce numai cu-o privire și-un zâmbet mi-a furat
Și inimă, și gânduri, și fala de 'mpărat.

De-aceea părăsii
Potecile pustii . . .
Ce vă uitați la mine așa? Nu sunt nebun!
Eu sunt haiducul falnic, al codrilor păun;
In funduri de pădure am un întreg tezaur
De-argint, de diamante și mahmudele de-aur.
Vă dăruiesc podoabe și-averi de bogătași,
Dar spuneți, unde'i fata cu ochii ucigași?
Legăți-mă în lanțuri, mă dau de voie prins,
Dar dați-mi diamantul din ochiul ei aprins;
Și dacă legea voastră vă cere vieța mea,
Eu nu mai am vieță, căci mi-a furat-o ea . . .

George A. Petre.

zonerii, în cămeșă și fără izmene, reteză ca la comandă, pale-pale, iarba crescută până la brâu. Și ei sunt mulți — cine i-ar putea număra oare? — iar sentinelele puține și chircite la trup, și totuși robii cosesc fără să crâcnească, în dogoarea soarelui și sub ihnitura paturilor de pușcă.

Deodată, coasa lui Toiag, care șovăise iarăși, se'nfinge până la jumătate într'un boț de carne moale. Un țipăt retezat scurt, apoi horcăit prelung, spintecat de scâncet. In vârful coasei, spânzură de cârceii morții, un plod ca de

trei luni. Din buric îi șurue sângele ca dela gât de pasăre, capu-i spânzură moale într'o parte, albul ochilor, împăienjenit de moarte, cată lung spre dânsul. De ce holbează Toiag, dece trăsăturile plodului aduc tot mai aidoma cu trăsăturile Lencuței lui. Ingrozit, Toiag sloboade coasa din mână, și se prăbușește la pământ să se desghi-oace tot.

* * *

Mitriță Toiag, s'a trezit cu fața'n jos, mușcând țărâna. S'a frecat buimac la ochi, s'a uitat lung în juru-i, și încetul cu încetul, visul

și tâlcul lui, s'au încheșat și lămurit, spintecându-i ceața minții.

„Mulțămescu-ți sfântă Miercure, că mi-ai luminat calea!” și Toiag încheie cu popasuri semnul sfintei cruci, trece așa desăgii pe după gât, spânzură coasa pe umărul stâng, și ușurat în suflet, coboară grabnic spre Mălăești.

Soarele lunecă din naltul cerului, coșaii odihniți se rânduiesc din nou. O mașină de manevră, clăbucind pe nări, urcă cu ihnituri, pieptul măgurii dinspre Grohăești. Intre cer și pământ, pace și belșug de lumină.

La schitul Tămîioara

de Aurel Savela.

De când n'am mai fost pe-aici! E soare acum ca și în vara aceia, salcâmi sânt plini de flori ca de niște ciucuri albi, pe cărări fulguese petale răzlețe. De sus, de supt abizul de albastru și de lumină, se ivește un nor. Câteva clipe stă nemișcat: o frunte care cercetează îngândurată lumea de jos; pe urmă se urnește încet, trece lin de-asupra noastră, își culcă umbra peste livada Tămîioarei, și-o întinde printre turnurile bisericuței și se pierde în fund, dincolo de codrii fumurii.

De când n'am mai fost pe-aici! Imi plimb ochii peste cuprinsul acesta iubit, iar din cerul amintirilor cobor pe rând ca drinț'un tărâm fantastic, chipurile scumpe în tovărășia cărora am întrerupt odinioară singurătatea Tămîioarei, îmi revin izbucnirile de viața ce mi-au bucurat inima, toate visurile ce răsăriau în pribegiile mele ca niște arcade înflorite, toate evenimentele ce ni trezesc nostalgii adormite demult...

O, cum s'a răzlețit ceata care în vacanța anului 190... a existat, a iubit, a glumit supt orizontul acesta de tihnă și de uitare! Unii plutesc prin sferele fericirii, pe alții i-a răpus moartea, de mulți nu ne mai leagă nici măcar un crâmpei din firul amintirii...

Quantum mutatus ab illo! Câte petale din florile sufletului nu s'au irosit în vâltoarea luptei, câți fluturi ai speranțelor n'au sburat de pe ramurile iluziilor! Peste golul vremii se urzesc acum punți infinite, iar în preajma mea plutește o lume de mistere, apar sfioase siluete aeriene...

De-atunci!... Tămîioara a fost „subt traectorie”, pe deasupra schitului au fâlfâit obuze. Un proiectil trozni chiar în cetate. Foișorul dela stăreție, mutilat de schije, pare un Titan învins. Peste zugrăveala din afara bisericuței, au bătut ploile și au gemut vânturile, a spulberat viforul atâtor ierni...

Chipurile sfinților înșirați pe zidul dinspre miază-noapte, abia se mai cunosc. Pe-alocuri, tencuiala i căzută; într'o margine, șirul cărămizilor măcinate se ivește ironic ca dantura unui craniu monstruos. Literile pisaniei se deslușesc anevoie: „*Această sfință beserică care se vede, de iznoavă este făcută*

de dumnealui Dinu vel Serdar în zilele prea Minunatului Io Matei Basarab“... Tresar: dintre lespezile dela intrarea sfântului lăcaș, o șopârlă sare speriată.

În biserică, se deasupra catapiteazmei se zărește lumina cerului. Bagdadiile din absida altarului sânt goale. Germeii morții lucrează prin toate ungherile. Zăplazul ce înconjură chiliile s'a aplecat la vale, copleșit de cătini și de bălării. Porțile sânt sfărâmate. Chilia sorei Capitolina este goală — acum. Fără uși, fără ferestre, cu treptele dela ceardac putrede și rupte, căsuța i pustie ca sufletul unui om de afaceri, goală ca un cavou.

În grădinița ce odinioară zâmbea dinaintea acestui cuib alb și curat, cresc urzici și tot neamul de burueni. Din rondurile îngrijite cu pietate de sora Capitolina, n'a mai rămas decât o brazdă cu crini; mireazma lor amețitoare cadelițează și acum ca în cele câteva ceasuri de tainice duioșii ce le-am trăit odată aici.

Câte s'au schimbat de-atunci! Unde i Capitolina? Dintre ruinele dezolate, în preajma căminului în care am simțit întimitatea calmă a celor dintâi îmbrățișări, imaginea Capitolinei se desprinde în acelaș ritm de grații, se conturează în lumina aceleiași frumuseți originale.

Din pragul bojdeucii sale, maica Fevronia mă urmărește pe supt ochilari, și cu un glas indiferent ca și cum ar fi vorba despre schimbarea vremii:

— Capitolina s'a dus... E îngropată lângă paraclis...

Pe mormântul Capitolinei se răsfăț acum un stol alb de margherite.

* * *

Proiecțiuni de-o clipă ale eternității, dacă din milioanele de ființi omenești, nu rămâne decât cultul cătorva individualități excepționale cari s'au distins prin contribuțiuni în domeniul binelui și al perfecțiunii, totuși, ori decâteori în clipe de meditare și de reculegere contemplăm viața în cadrul ei mărginit, observăm cum ea se imprimă nu numai în acțiunile noastre, ci și pe o bună parte din diversitatea motivelor ce ne înconjoară. Fiecare lucru pare că tainuește o facultate evocativă, viabilă. O floare ce agonizează, un morman de ruini, un drum, un breloc, o filă înegrită cu slove, prezintă nu numai interesul strict al unor documente, ci

chiar caracterul unor elemente cu cari se pot reconstitui rânduri de vieți.

Din ceardacul dărăpănat al chiliei Capitolinei, privesc în vale la nukul supt ramurile căruia ne adunam ca supt niște brațe larg ospitaliere toți cei cari am fost aici, de mult, într'o vacanță. Pe banca de colo, „personalul” feminim venea cu coșulețele de lucru și cu caerele de intrigi; subț nukul acesta, în nopțile cu lună, vioara lui Sandu ne ținea ca într'o vrajă, iar glasul Margăi devenea o energie cu care sufletele noastre sburau spre stele.

Subț frunzele teiului de mai la vale, scriitorul G. ni-a citit într'un amurg din minunatele sale pagini, și ca la o academie din alte timpuri, ne adunam aici pentru a asculta cuvinte de înaltă învățătură, ori pentru a suporta teorii pedante, discuții anodine, vorbării politice, ca la sfârșit, să aplaudăm formidabil, voluptuosul căscat al domnului Traian, funcționar superior undeva, prin București, venit la Tămîioara spre a-și „aranja nervii”. Pe scoarța teiului, dedesuptul unei tăieturi în chipul inimei cu data anului 190... s'a scrijălat pomelnicul tuturor musafirilor cari în vara aceia au poposit la Tămîioara. Câte înstrăinări, câte zădărnici, cât gol de-atunci!...

Cobor din ceardacul chiliei și o iau la deal, printre arini spre isvorul Tămîioarei.

Crucea dela răspântii, plecată într'o parte, așteaptă melancolică tăria unei proptele, iar troița dela isvor, cu acoperișul de șindrilă prăvălit pe spate simbolizează tainic un gest al morții...

A! iată și chilia părintelui Ghedeon, duhovnicul schitului! Nici-o schimbare. Cum? Pe aici n'a lucrat încă forja vremii?

— Blagoslovește părinte Ghedeon!

— Domnul!... Dumneata erai? Nu te mai cunoșteam... Tare te-ai trecut!...

Pășim în grădină printre răzoare înflorite, printre straturi la linie. Părintele Ghedeon îmi spune că astă iarnă a împlinit 86 de ani tocmai. Bătrânul acesta frumos și robust, este tot așa de alb, tot așa de curat, liniștit și senin cum era când mi-am luat rămas bun dela dânsul în dimineața aceia de August. Pe fața sa nici o alterare, nici una din urmele ce în trecerea

lor nebănuilă, le sapă minutarele vremii.

Peste judecata părintelui Ghedeon n'a coborât încă pâcla oboșelii. Vorbirea sa curgătoare, ținută falnică, mișcările precise, arată pe omul care își consumă cu multă înțelepciune untdelemnul din candelă vieții. Nu mă pot sătura admirându-i voinicia.

— Eu nu m'am prea amestecat cu lumea și nici nu m'am grăbit ca dv. Copilăria am trăit-o în aer și în jocuri, iar tinerețea am înjugat-o la muncă și la puține bucoavne. Dv. vă împuiați capul cu o grămadă de fleacuri, vă canoniți sufletul cu tot felul de poște și de otrăvuri. Mergeți în viață pe dibuite și vă veștejiți înainte de vreme. Nimic nu vă mulțumește, nimic nu vă îndestulează — traiul dv. este numai sbucium. Unde se pomenea altă dată de nervi, de bolile ce vă rod, de nebuniile și de veninurile ce vă prăpădesc?

— Dar, Prea cuvioșia ta, nu știe ce se chiamă 100 H. P., n'a văzut „Când dracul petrece“, n'a citit „Les Quatre Evangiles“, n'a declamat „Romanțe pentru mai târziu“, înfășișit, părinte, nu te-au izbit valurile democrației...

— Ce-i aia?

— Filozofie, cinstite părinte, filozofie...

— Apoi filozofia dv!...

Părintele Ghedeon trage ivărul din poarta stupăriei după ce mă îndeamnă să privesc ramurile înflorite ce străjuesc la intrare, deschide geamul unui stup, scoate o ramă cu faguri, întinzându-mi-o cu multă băgare de seamă ca și cum s'ar feri să nu picure pe jos un strop de miere. Duhovnicul închide cu grijă ușcioara stupului, alintând albinile, vorbindu-le mereu ca unor ființe înțelegătoare:

— Duduițiile tatii, frumoasele tatii...

Apoi către mine:

— E prea cald afară. Să mergem în casă!

Zidită pe o colină, în mijlocul unei livezi plină de flori, de plante agățătoare și de arbori lăsați în voie, înconjurată de un gard înalt apărât de spini, sihăstria părintelui Ghedeon pare că exteriorizează ceva din renunțarea și din smerenia ființei ce adăpostește.

De câte ori sufletul meu nu s'a îndreptat spre cuibul acesta ca spre un paradis al liniștei și al singu-

CANTILENA

Coboară nopțile de veghe cu cer senin și lună plină.

Dorm fluturii 'n parfum de muguri. Plutește pacea pe grădină.

Cu primăvara ce învie iubirea-și scutură copacul.

Cântăm cântărea desnădejdiei când bărcile despică lacul.

De-atâtea ori ni-am smuls din suflet durerile îngrozitoare,

Și iar încep să încolțească sfiocase și tremurătoare.

Azi nu cerșim ca 'n alte vremuri nici zâmbete și nici regrete.

N'a mai rămas din noi doar urma figurilor de pe portrete.

Dorm trandafirii 'n glastre albe de-atâta vrajă îmbuibaiți

Și ne înspăimântăm și plângem, de agonie fulgerați.

Ne închinăm apoi Minciunii izbăvitoare de păcate —

Ca mâne inimile noastre vor înceta de a mai bate.

Coboară nopțile de veghe învăluite în mister —

Prea ne-a legat în lanț pământul ca să mai credem azi în cer.

Iustin Ilieșiu.

rătății, de câte ori nu m'am simțit aici purificat de toate contrarietățile, de toate excesele vieții!

Din fundul curții, un câine ciobănesc se repede lătrând amenințător, apoi se oprește deodată ca pentru un control. E Tandără care își ridică prietinește labele pe pieptul meu, gata să mă îmbrățișeze. Și privindu-i expansiunile de bucurie, caut în zadar o altă ființă care să mă fi întâmpinat cu atâta sinceră mărturisire de iubire.

Părintele Ghedeon mă conduce printr'un coridor parfumat cu mirisme cucernice, coridorul la capătul căruia se aud tictacurile variate ale unei întregi colecții de orologii. Trei odăițe, curate și luminoase, împodobite cu icoane, cu ștergare și lăicere pline de învârstări alese, compun întreg căminul. După ce mi arată vasele cu mușcate din ferestre, volcameliile de pe parmaclac, trandafirii dela scară, rozetele și bituniile proaspăt sădite în grădiniță, mă îndeamnă să iau loc într'un fotoliu larg, construit ca pentru un gigant.

Imi plimb ochii pe lucrurile rânduite cu sfințenie pe scriin, pe o masă rotundă, pe etajera din colț, mă uit apoi la icoane, la ceaslovul deschis și imi pironesc privi-

rile spre cadrele învechite din cari două fețe călugărești, îndoliate de camilafce, cată melancolic la interiorul acesta tăcut. Părintele Ghedeon se apropie și-mi face un semn de luare aminte:

— Acum!

Un vâlmășag de sunete, de bătaie de clopote, de lovituri de coarde, răspânder de pretutindeni ca la un semn, o fumărie de vibrări. După o pauză în care tăcerea revine iarăși, glasul unui cuc mecanic cântă de șapte ori, iar ca un final, deșteptătorul de pe scriin picură delicat în tonuri mecanice un menuet.

După acest concert original, ceasornicile se aud iarăși ca niște fauri neobosiți. Părintele duhovnic e vesel, mulțumit ca într'o societate simpatcă.

Afară s'a întunecat. Prea mare zăpușală. De după deal, vin și se strâng mereu nori sumbri ca gurile iadului. Un vârtej izbii furios ferestrele, pudrând cu colb fin lucrurile din casă. Fulgeră. Arhimandritul Ghedeon aprinse făclia dela Inviere, și făcând semnul Crucii:

— Doamne, Doamne, întoarce-ți mila spre noi, Dumnezeule!

Pendulul din odaie se mișcă lin: tic-tac, tic-tac...

Două ședințe culturale

de General Scarlat Panaitescu.

În zilele de 28 și 29 Martie am asistat la două ședințe culturale: una la Ateneu „Controversa asupra științei literare între d-nii profesori M. Dragomirescu, Bogdan Duică, Caracostea și Sân-Georgiu”; alta, la Fundația Carol „problema monetară în raport cu creditul public și privat, ținută de dl A. Blank.

Ambele ședințe m'au impresionat prin cadrul solemn, caracterizat, prin mulțime și atențiune; dar de la ambele am ieșit nemulțumit prin rezultatul final. Pentru amândouă am fost străin de tensiunea ce s'a încordat până la ținerea lor. Impresiunile de față sunt sugestiunile ce isoresc numai din dezvoltarea faptelor petrecute în ședințe.

La Ateneu, controversa asupra științei literare dintre profesorii universitari părea un duel oratoric-științific, cu atacuri și riposte nepregătite în posturile nefavorabile ale expunerii. Ne pregăteam a fi martori la o neconținută îndreptare a subiectului prin controversă.

Am asistat la multe asemenea ședințe — fie în ton academic, fie în ton liber — și de aceea interesul meu a lua parte și la ședința dela Ateneu.

O asemenea luptă literară presupune un punct de plecare — titlul subiectului — iar șirul argumentărilor logice și dezvoltarea raționamentelor urmau să ș'astearnă prin neprevăzutul discuțiunii, care ne-ar fi condus la concluziunea dorită.

Lucrurile nu s'au întâmplat însă tocmai așa. Unul din dueliști a respectat aceste condițiuni, al doilea s'a retransat însă numai într'o anumită tendință a expunerii. În asemenea condițiuni, în ședință se desvolta alături de subiect și o chestiune de temperament. În această nouă complexitate dualistică-oratorică se mai impunea încă și stăpânirea de sine, precum și curtenirea ce publicul prin intuiție acordă oratorilor. Mijloacele extreme în nici un caz nu puteau nivela diferențele dintre oratori.

De aceea am rămas cu totul sufocat de atmosfera de enervări și riposte jignitoare, în locul celei socratice cu care mă așteptam să

SĂRĂ

Se lasă-amurgul mohorât, pe vale,
Cu aripi negre 'ntinse, ostenite,
Precum uitarea, somnul ori o jale
Se cern în suflute, pe negândite.

Cântând duios pădurea, ca o mamă,
Prin cuiburi ca la sîn, pe crengi ca'n brață,
Și-adoarme fii — cântăreji de samă —
Oraș de paseri, până 'n dimineață.

Chiar gărla parcă, ar fi vrut să stee
Și la un cot, părea mai liniștită;
Dar nestatornică ca și-o femeie
Plecă din nou, săltând întinerită.

Iar stelele răsar îngrămădite —
Norod în urma unui dric, pe care

Stă soarele; cu imnuri învechite
Sobor de grieri, cântă de 'ngropare.

Din raiște, în goană vine luna
Cu ochii plânși de-amantă văduvită,
Mai palidă acum ca 'ntotdeauna
Și mută de durere, împietrită.

Ca un isvor cu ape-adormitoare
Incet-incet tăcerea se tot lasă
Și 'n satu 'ntreg, lumini tremurătoare
Se sting grăbit la fiecare casă.

O doină doar se-aude 'ntr'o ogradă
Cu note ce se pierd în depărtare,
Topindu-se ca fulgii de zăpadă
Ce cad pe-o 'ntinsă, nesfârșită mare.

Constantin Dobos.

fie înălțat auditorul către concluziunile ținute.

În interesul formei, în care Universitatea liberă dorește să-și angajeze metoda învățământului, este de tot interesul a o încuraja să bătătorească cât mai mult drumul inaugural pentru progresul nostru cultural și științific.

La Fundația Carol, problema monetară în raport cu creditul public și privat înlănțuește un ciclu interesant de conferințe. Gândirea românească prin aleșii acestui ciclu se ridică la o precisiune și la o îndrumare în stare de a stăpâni și chiar de a orienta interesele economice ale țării.

Țara noastră, care esă dintr'o criză economică cu efecte destul de grele pentru generațiunea actuală, se sbate pentru o postură mai avantajoasă în marea criză a lumii; și de aceea și interesul științific și utilitar al acestei probleme.

Regret că o împrejurare îndoită, a cărei cauză nici n'o explic, nici n'o discut, ne-a ridicat posibilitatea de-a asculta o conferință interesantă.

Din punct de vedere economic, ne găsim între două curente: acela al grăbiților și acela al metodiștilor.

Unii sunt de părere să ne folosim de orice fel de mijloace și ori și cum pentru a putea cu un

ceas mai de vreme să punem în valoare bogăția și munca Țării.

Alții, alături de dorinți, cer și pregătirea prealabilă a muncii, cu caracter și interes predominant regional, căci numai așa nu se va risipi avuția proprie și se va trage toate foloasele, fără a se compromite viitorul. Viața românească economică-modernă oferă destule exemple, pentru a impune deriva favorită,

Iată cadrul științific și util, pe care Institutul Economic, prin conferințele sale, ni-l oferă.

Conflictul ce s'a produs în conferința la care am asistat, impunea Direcțiunii de patronare a conferințelor îndatorirea de a sustrage pe conferențieri dela orice violențe fie ele numai chiar spirituale, precum și aceea de a căuta ea singură să restabilească, dacă se poate, ambianța proprie a reluării conferinței, fără a lăsa să se complice în unul și acelaș fapt mai multe conflicte.

Conferențiarul invitat are dreptul la pază curtenitoare și această obligațiune se resfrânge deopotrivă și asupra publicului și asupra conferențiarului. Așa cum s'au desfășurat lucrurile, violențele adresate conferențiarului ating Direcțiunea, iar nu pe conferențiar.

CRONICA LITERARĂ

de T. Ulmu.

Simplă întrebare literară.

Acum câțva timp, cu ocazia recenziei revistei „Les Annales” într'una din publicațiile noastre literare, cineva ridică o chestiune interesantă. Ar putea fi chiar o problemă ademenitoare. Și după câte știu s'a deschis și o anchetă — care însă în blagoslovita noastră atmosferă literară a rămas fără ecou și fără deschidere — fapt de care sânt vinovați mult cei cari au întocmit acea anchetă. S'a pus întrebarea: care e tipul tinerei românce, din literatura noastră. O româncă frumoasă, castă, cu sufletul clocotitor de dragoste dar și de virtute.

Și se adăoga și poezia populară ca izvor din care am putea culege caracteristicile constructive ale tipului. Răspunsul — din capul locului o spun — e greu, f. greu! Mai întâi: literatura noastră adevărată — afară de giuvaerele poporane ca „Soarele și Luna” „Miorița” „Doina” etc. — e tânără. N'avem deci un belșug de opere în care am putea găsi ce căutăm. Al doilea: literatura aceasta tânără a prins să se plămădească de curând — hai să i zicem, cu indulgență, de 100 de ani dela începuturile lui Iancu Văcărescu; deci într'o epocă, în care aureola legendei nu mai poate străluci în jurul creației — transformând-o și cu ajutorul vremii — într'o icoană reprezentativă. De pildă: Iulieta, Beatrice, Margareta — la cari — orice am zice — bătrânul Demiurg a picurat ceva din parfumul lui propriu.

Așa dar piedici serioase. Totuși vom încerca și cu ce avem. Va fi, poate, o emulație pentru mai târziu. Și e așa de captivant să ne cunoaștem pe noi înșine! Doar nu de florile mărlui, vechii Elini să-paseră pe timpul dela Delphi, cunoscuta sentință.

Unde e tipul caracteristic al româncei frumoase, iubitoare și neprihănite? Și cine?

Desigur, nu în Alexandri. „Cu Nineta n gondoletă . . .” Nu merge...

O latură a tipului am găsi parcă în idila și bucolica lui Coșbuc. Incomplet însă. Ca tipul să fie desăvârșit și primit în literatura universală, trebuiește să n-deplinească două condiții: să aibă o parte original-caracteristică — pentru a fi reprezentativ, deci plin de atracție — și alta universală pentru a fi înțeles și interesant și pentru străini. Româncea lui Coșbuc cuprinde aproape — zic aproape — întreagă întâia latură, dar ceialaltă îi lipsește. Ceva din pătimașa iubire — față de copii însă, — din marea virtute de credincioasă până la fanatic, găsim în eroina din „Fetița Mamii” a duiosului Gârleanu, sau în bătrâna mamă dela țară a lui Radu Munteanu din „Durerile lumii” — nuvela lui Vlașuță. Lipsește însă îndeplinirea celorlalte postulate. D. Slavici are prinsă bine o notă a soției harnice și iubitoare, de orășean funcționar, în „Vecinii II”, însă până la tipul nostru — mai e mult. Tărăncă vjeilioasă în dragoste până la păcat, e descrisă minunat de d. Sadoveanu. Poezia nopților de întâlnire, hărnicia, frumuseța fetelor durdulii, și-au găsit în noul academician un fermecător interpret. Totuși, adăogând și bobocii romantici ai pensioanelor și duduiele „rumăne ale cuconilor noștri”, opera d-sale nu ne dă ce căutăm. „Dăscălița” d-lui O. Goga este într'adevăr reprezentativă, dar numai pentru Ardeal, și încă pentru un Ardeal de altă dată. Iar nătrușnica de „Irinucă” sau „Smărăndiță” a marelui Creangă, s'ar prăpădi de răs, alături de candida Beatrice . . .

Poezia populară ne dă câte odată un tip; eterat însă ca în erotica lui Eminescu, metafizic, nu conturat precis, caracteristic (Vezi „Soarele și Luna” și multe cântece de dor, de jale etc.) Altă dată, o țărăncă asemenea cu sora ei din idila lui Coșbuc, sau din povestirile d-lui Sadoveanu (Vezi „Cântecile haiducești” cu hangite pătimașe, cu ibovnice legendare — și

Seceriș

Ici, fetele cu secerea adună
Lumina spicelor de aur, coapte —
Și-un murmur întrupat de voie bună
Se leagănă în răsete și soapte.

La un obraț de ele, strânși flăcăii,
Se 'ntrec cu fetele să taie grâu.
E-atâta chiot până'n fundul văii
Că fuge grabnic tremurând părăul.

Tot mai grăbiți flăcăii culcă paiul
Deprinși să aibă brațele la spor.
Tăind în grâu s'apropie alaiul
Să dea în secerișul fetelor.

Și când în lanul soarelui vărătic
N'a mai rămas de secere nimic
Din sărutările ca de jărătic
Imi pare că n'floreste câte-un spic.

Volbură Poiană.

„Cântecile de iubire.”) Va suferi deci aceleași lipsuri.

Care e atunci tipul? veți întreba nerăbdători — și cu drept cuvânt. Nu'l avem realizat?

Socot că sumara analiză de mai sus a fost absolut necesară și, în-lăturând și ultima ipoteză ca cea mai ușoară — a eroinelor-tip din „Ion” al d-lui L. Rebreanu nu pot decât să scriu hotărât: româncea literaturii noastre, e „Floricea” lui Calistrat Hogaș!

Veți găsi în ea frumuseță plină de gingășie, iubire adâncă, tumultuoasă și credincioasă, înfrânată însă de o înaltă morală și virtute plină de simțul realității, care amintește pe a matroanelor romane din vremurile bune. Veți găsi caracterelor românești, cari se manifestă într'un mediu pur românesc. Iar redarea lor cu aceleași însușiri neașe; ironie, humor sănătos, poezie a naturii, neprihănire de relații cu toată isbucnirea violentă — câte odată — a iubirii mistuitoare. Pe lângă acestea, caracterul universal al înțelegerii unui suflet mai superior, caracterul unei culturi și educații adevărate. Floricea e femeia-imagină a neamului nostru, în ce are el mai înalt, mai original și mai etern feminin, căci, să nu uităm; grațiile, răscoala sufletească, micile manifestări de gelozie, și reintoarcerile pline de duioșenie ca și suferințele cari isbucnesc câte-odată cutropitoare — fac din Floricea o „femeie”, o adevărată femeie.

Cel puțin până în prezent „Florica” lui Hogaș rămâne cea mai reprezentativă, din toate plăsmuirile literaturii noastre — capo d'operă realizată minunat de artistic, de o mână de maestru.

*

Poate că mulți se vor gândi și la „Sașa” lui Duiliu Zamfirescu. Răspund: eroina lui D. Zamfirescu nu e desăvârșită ca realizare artistică — dacă o comparăm cu „Florica” lui Hogaș. Apoi „Sașa” n'are acele grații pline de gingășii

femenine, purtarea ei e prea calculată în toate — prea vezi dintr'odată în ea, fructul educației guvernantelor și sistemelor germane. Lucru fundamental pentru problema noastră. Însăși numele ei, e departe de a conține nuanța reprezentativă de românism — pe care „Florica” o împrăștie din belșug, dela o simplă ochire. Și adăogați mijloacele lui Hogaș de a ne înfățișa tipul lui — mijloace profund caracteristice ale sufletului românesc — față de cele pe cari le utilizează D. Zamfirescu.

CRONICA ECONOMICĂ ^u

de C. Nedelescu-Zlotești.

Pentru cooperarea românească: Cooperarea în republica cehoslovacă de Ladislav Fr. Dvorak, directorul uniunii centrale a cooperativelor agricole din Praga. — În românește de Cr. Milian.

La T. Măgurele apare de aproape doi ani o bibliotecă periodică al cărui conținut e pe atât de folositor, pe atât de interesant prin felul lucrărilor gospodărite cu atențiune. Numerele trecute au avut articole îndrumătoare în sensul domeniului cooperatist scrise de dnii N. Iorga, O. Tafrați, V. M. Ioachim, Gala Galaction, Marin Ștefănescu, S. Mehedinți, etc. De curând ultimul număr conține o comoară a cooperăției, anume, cooperarea din Cehoslovacia scrisă de d. Ladislav Fr. Dvorak unul dintre cei mai însemnați cooperatori ai republicii vecine și tradusă în românește de conducătorul bibliotecii d. Chr. Milian. Cartea are numeroase exemple însoțite totdeauna de admirabile rezultate materiale, obținute numai prin ajutorul cooperăției.

D. L. Dvorak pleacă de la principiile cooperăției agricole cehoslovace și tratează toate organizațiile agricultorilor pentru vânzarea produselor, arătând importanța cooperăției în marile fabrici de zahăr și morile de făină.

Suficient să expun industriile din Boemia centrală, cea din orașul Hradec Kralove, cooperativele agricole din Vyskov și Plzen ca să-ți dai seama de uriașele lucrări comerciale ale cooperativelor din Cehoslovacia.

În economia națională cehoslovacă și mai cu seamă în economia rurală cehă, cooperarea prezintă răzvrătirea conștientă a rezultatelor nenorocite ale liberalis-

mului economic, determinat în bătrâna Austro-Ungarie prin centralismul organizator și maghiarizator. Tocmai în domeniul economic se învederează agropierea aspirațiilor libertății poporului cehoslovac. Lipsit de libertatea sa politică, poporul — odată cu deșeptarea sa națională — înțelege importanța cooperăției, mai cu seamă clasele mijlocii și lucrătoare urbane, decât la față și pun în ea temeliea viitoare libertăți politice.

Aceste considerațiuni care au contribuit mult la independența statului vecin (cum de altfel s'a întâmplat în foarte multe state, de pildă, în America) afirmă un adevăr de necontestat.

În privința principiilor agricole d-l Dvorak dă următoarele: Toată viața economică și chiar multe din celelalte domenii (social, moral, etc.) cari ar trebui să rămână închise, sunt stăpânite în sistemul actual de principiul economiei comerciale, a nu cumpăra decât pentru a vinde cu un beneficiu totdeauna mărit.

După acest principiu, care după desființarea feudalismului a pătruns în viața economică, majoritatea din acești indivizi, urmăresc beneficiul lor, fără a lua în seamă binele colectivității. Natura produsului, oricare ar fi ea, este indiferentă negustorului, el nu vorbește decât de a vinde mai scump ceace el n'a cumpărat. El nu se îngrijește niciodată de calitate, știind foarte bine, că pe mărfurile de o calitate inferioară, el va câștiga adesea mai

mult decât pe aceia de o valoare reală. Acest fapt nu este interesant numai pentru vânzător, dar și pentru producător și exportator.

Contra tuturor acestor boale de care suferă comerțul și mai vârtos la noi, în Cehoslovacia s'a opus puternicul curent cooperatist. Grație lui, astăzi se rulează acolo sute de milioane de coroane, produsele țăranilor vânzându-se în comun, cu un câștig cinstit și nu fabulos, pentru că prin aceasta s'a eliminat ceata samsarilor grânari sau de alt soi.

Caracteristic societăților de operație în Cehoslovacia, este aceea că deși înființate de multă vreme (înainte de 1867) totuși datorită crizei din 1873, ele au dispărut pentru câțiva vreme. În timp de vreo 20 de ani, nu se mai văd societăți cooperatiste de consumație. Ele nu apar decât către 1890, atunci când condițiile sunt cu totul schimbate.

Se formează în centre industriale ca Boemia, Moravia, Silezia, unde marile fabrici se înmulțeau întotdeauna.

În 1918 se aflau 287 cooperative cehe, cu 127.408 membri și cu o cifră de afaceri de 73.873.000 kroane. În urmă prosperară și mai mult, mai ales că statul își capătă independență.

Admirabile sunt distilările din Litovel (Moravia septentrională) apoi uzinele cooperatiste pentru întrebuințarea fructelor, din orașul Drazice, uscătorile din Sany, moara automatică din Plzen, (una dintre cele mai mari ale lumii), lăptăriile cooperatiste din Nedakvice înzestrate cu mașini moderne și cari fac concurență tuturor brânzeturilor străine, rafinăriile de amidon, uscătorile de cartofi din Nemecky Brod, uscătoria cooperativă de ci-coare din Praskacka, malteria cooperativă din Lipnik cu renumitul orz Lonaque etc. Toate făurite numai grație cooperăției.

Lucrarea tradusă de d. Cr. Milian e binevenită. Mișcarea noastră cooperatistă trecând printr'o criză aproape catastrofală vieții noastre economice din lipsa unei organizații temeinice a întregii mișcări și din cauza nenorocitului amestec politic, cari distrag și dristrug instituțiile cooperatiste și îndepărtează pe cooperatori dela frumosul rol al ajutorării semenilor noștri, sub toate raporturile, iar întreaga mișcare dela rolul de regulator

economic al țării, nu numai că ne-a adus într-o stare nenorocită de scumpete, dar și cu o monedă depreciată cum nu este nici o altă țară vecină nouă — dintre țările organizate.

Aceste deziderate reprezintă stadiul cooperăției dela noi, pentru care nu s'a făcut nimic, deși proiecte au fost și sunt destule.

CELE TREI CRISURI IN ȚARĂ

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

de Vasile Savel.

Intre minorități și autohtoni. — Legea chirilor și probleme sociale. — Un cabaret model. — Contrastul. — Piese originale la Teatrul Național. — „Cuvântul Liber”, „Săptămâna” și „Flacăra”. — Interview-ul psihologic al fostului Ministru de Justiție. — Blocul opoziției s'a amănât. — Ceva despre parlamentari. — Conferințele Institutului Social. — Vine Primăvara! — Lămuriri pentru Petronius.

București oraș de petrecere. Femei frumoase, viață veselă și frumoasă. Așa începeau și așa au continuat și după război să-și înceapă articolele ziaristii care ne vizitau și ne descriau apoi în presa lor. Sub acest aspect sunt văzuți Bucureștii și de minoritarii României, omeni cu altă mentalitate și cu un necaz surd față de țara unde trăesc. Pentru ei totul e criticabil și nu găsesc nimic bun la noi. Ei dau ca pildă criticile noastre, ale autohtonilor, însă noi ne criticăm din dorința de a realiza cât mai mult bine, pe când ei, de a ne arăta inferiori și fără putință de îndreptare. Contribue dânsii la îndreptare? Evident că nu. Silințele noastre spre mai bine sunt întâmpinate de o rezistență pe care o vom învinge în cele din urmă. Poate ne vom trezi mai degrabă decât cred mulți și ne vom regăsi sufletul răătăcitor astăzi, căci a fost tulburat de multele tendinți ce-au năvălit din toate părțile deodată.

* * *

Oricât s'ar părea de ciudat, populația Bucureștilor e preocupată de idei sociale. Discută probleme și lupta ce se dă între proprietari și chiriași e înainte de toate o luptă de argumente, nu o simplă paradă de vorbe sau de sentimentalism revoluționar. Se discută dreptul de proprietate atât de grav atins dela război încoace, după cum se discută și diferitele situații ale chiriașului, punându-se la contribuție o întreagă literatură juridică și variate cunoștinți sociologice.

Proprietari și chiriași recurgând în

D-l Ladislau Fr. Dvorak însotește lucrarea tradusă de d. Cr. Milian și cu o frumoasă scrisoare unde își arată dragostea sa față de Români, adăogând că în prezent lucrează la o legislație în domeniul cooperatist, care dacă va fi cercetată și de noi, ne va fi de folos, dat fiind că ea este rezultatul unor cercetări îndelungate.

cele din urmă la argumente de ordin subiectiv ca fiind cele mai convingătoare pentru auditorul onora sau altora, isprăvesc prin a face apel la ciomag și la mușchi, voind parcă să demonstreze odată mai mult și inutil că „forța primează dreptul”. Așa dar se bat între dânsii chiriași și proprietari și armata îi desparte! În această atmosferă de stradă se debate noua lege a chirilor. Mi-se pare însă destul de ciudat, că deși ar fi timpul, nici unii nici alții nu văd că această chestiune face parte dintr'un complex de probleme sociale. E natural însă ca fiecare să nu vadă decât atât cât e lungul nasului. Oamenii noștri amefesc când li se deschid orizonturi largi . . .

* * *

Prețurile unui cabaret din Capitală : o cafea 50 lei ; o sticlă de vin dela 450 lei ; o sticlă de șampanie dela 2000 lei în sus. Un negru impunător la intrare ; chelnerii în fracuri de ultima modă și plastroane imaculate. Un lux orbitor, covoare moi, oglinzi, lumini, servicii de argint, drace, cui îi dă mâna să plătească luxul acesta ?

* * *

Indată ce ai pășit pe stradă spectacolul se schimbă. Trotoare murdare, străzi la fel, cu gropi ce trec uneori de jumătate metru. Ai impresia că mergi într'n oraș ce-a fost bombardat de un inamic nemilos. Să vie numai primăvara că ne scapă de multele neplăceri ce-i e dat să îndure cetățeanului Capitalei și poate că s'a găsi vre-un întreprinzător care să pună ordine în dezordinea administrativă de astăzi.

* * *

Piese originale țin afișul Teatrului Național, încurajate de un public care primește orice, neavând putința de a distinge între o piesă străină și una originală. Totul depinde de inițiativa directorului. Admirăm pe aceia a d-lui Valjean, care, cu toate criticile ce-i aduc unii interesați, stăruie pentru un program alcătuit aproape exclusiv din

piese românești. Autorii noștri dramatici fiind larg încurajați nu vor mai avea să se plângă de neatenție. Câmpul de activitate fiindu-le deschis, nu li rămâne decât să producă din ce în ce mai bine și e de nădăjdut că din această emulație va răsări marele autor dramatic pe care îl așteptăm.

Dacă porțile Thaliei noastre stau deschise așteptându-și oaspeții pe care îi primește cu căldură, în schimb mișcarea literară suferă. Cărțile sunt tot mai rari, editorii neîndrăznind să arunce noi volume pe piață. Romanțieri, nuvelisti și poeți stau cu lucrările lor în saltar, privind la cei doi trei scriitorii favorizați pe cari i-au îmbrățișat editurile în speranța unor câștiguri bune. Selecția e nenaturală, și favorizații se bucură de un privilegiu nejustificat prin lucrările ce fac să apară, de calitate mediocră. Stagnarea, acesta e cuvântul, căci o mișcare literară presupune viață, abundență de noi cărți, relevarea talentelor, pe care acum le ține în umbră partea comercială a industriei tiparului.

* * *

Se anunță reparația revistei *Flacăra*, a nu mai știm câta serie. Ce va însemna noua serie, vom vedea ; ce colaborări va avea, ce directive noi va aduce, nu știm. După război cea mai interesantă serie a fost aceia a d-lui Ion Minulescu. După dânsul, *Flacăra* a pălpăit în mâinile bicine ale unui tânăr cu pretenții peste puterile sale și a apus rușinos, nimeni neavând o lacrimă de depus la căpătâiul ei.

Au mai apărut *Cuvântul liber*, seria doua, sub conducerea confratelui nostru Eug. Filoti și *Săptămâna* lui Camil Petrescu. Am observat și de data aceasta că unii dintre confrăți care se plâneau de dispariția revistelor, le-au primit totuși pe aceste două cu o ostilitate nejustificată. Pe noi ne-a bucurat apariția lor și admirăm eforturile materiale ce fac, astăzi, când tipar, hârtie costă atât de scump, costă cu mult mai mult decât e onorată producția scriitorului, singurul ale cărui venituri n'au variat. *Cuvântul Liber* ca și *Săptămâna* reprezintă două curente distincte. Cea dintâi susține europenizarea, după părerea mea în sensul bun occidental, cea ce a scăpat unora din confrăți, cari au voit să vadă cu totul altă ceva ; a doua susține valorificarea muncii intelectuale, preconizează federalizarea intelectualilor și cată cu o stăruință într'adevăr de admirat să trezească din somnolență massele.

* * *

Un interesant caz de psihologie s'a produs în jurul legii avocaților, pe care, din motive de oportunitate politică, ministrul de justiție a retras-o. Fostul ministru, d. I. Th. Florescu a pornit campania. Noua lege modifică pe a sa. *Inde irae*. Deci, d. Florescu și'a acordat un interview într'un mare cotidian. Am aflat aceasta din rândul care preceda interview-ul. Redactorul *Universului* a scris: „d. I. Th. Florescu autorul legii avocaților *ne-a trimis* următorul interview.”

D. I. Th. Florescu trimite un interview. Vorbește deci și pentru ziarist și pentru dânsul. În cazul de față interviewat și interviewer sunt una și aceeași persoană. În cele două ipostaze, ziaristul Florescu îi spune fostului ministru Florescu:

— Înțeleg *dibăcia* dv. profesională; *vreți să mă târâți într'o polemică* juridică cu succesorul meu la justiție. (Ziaristul nici nu se gândea la d. Florescu.)

— „*Este greu*, răspunde acum fostul ministru, căci la mijloc sper, nu este nici o patimă politică. (d. Florescu are o strașnică imaginație. El și când doarme visează ziaristi.)

Dar fosta excelență pune în gura ziaristului următoarea introducere, care *arată* integral ce visează fosta excelență:

— „Suntem *mirași de rezerva* Dv. în această importanță chestiune. Parlamentarii se mișcă: barourile din toată țara sunt în agitație, *de ce tăceți domnule fost ministru* și autor responsabil al unei legi, care *v'a atras atâta simpatie și atâta laudă?*”

Cu aceste cuvinte am provocat pe fosta excelență, care imediat s'a executat.”

Fosta excelență are niște păreri minunate despre dânsul: Se miră de „rezerva” lui, și apoi constată că e... „simpatic” și „laudat”.

Așa se scrie istoria!

* * *

În Cronica trecută îmi exprimam îndoiala că opoziția va face mult anunțatul și trâmbițatul bloc. Prevederile mele s'au realizat. Când vor apare aceste rânduri, opoziția se va găsi în stadiul tratativelor; liberalii vor continua să legifereze.

* * *

Un cuvânt despre parlamentari: majoritățile nu sunt entuziaste; opoziția e obosită și indiferentă.

* * *

Institutul Social continuă seria conferințelor sale apreciate și foarte mult cercetate. Conferențiarul s'au prezentat anul acesta într'un vădit progres și au dat o deosebită atenție conferințelor ce au ținut.

Din ciclul grupării *Poezis*, reținem conferința d-lui Nichifor Crainic.

* * *

Vine primăvara. Incepe să fie lumină și soare mult. Ferestre ce-au stat toată iarna închise, se deschid și la geam apar capete brune și blonde, cu ochi ce strălucesc de lumină. Eu primăvara umblu cu capul pe sus, zică oricine ce-o vrea.

* * *

Scrisoarea din numărul trecut al revistei a provocat oarecare discuțiuni în presa bucureșteană, în special sfârșitul. Unii, ca d. L. Rebreanu, au reprodus cu satisfacție pasajul „Bucureștii un iad” în ziarul *România*; alții, ca d. Gr. Tăușan care își iscălește „notele” în *Viitorul* cu numele anticului *Petronius*, s'a supărat.

Trebuie să spun dela început că la *Cele Trei Crisuri* nu polemizez cu nimeni iar d-lui Tăușan nu-i dau un răspuns, ci am să lămuresc lucruri simple, pe care cetitorii revistei le cunosc.

Sunt învinuit: că fac aprecieri „simptomatice” (hm! trebuie să fie ceva grav); că „dovedesc o totală necunoaștere a realității”; că nu am aflat încă de... o teribilă „forță de creație proprie românească ce uimește și încântă” (pe d. Gr. Tăușan, firește); că fac dovada „unei nepregătiri culturale” și înfățișat cuțitul ghillotinei închee: Și e trist *ca un român* să fie atât de ignorant în ceea ce privește mișcarea intelectuală a neamului său”. Da, e foarte trist pentru un... *român*, pentru toți *românii* chiar, de ce numai pentru unul? O singură dată d. Tăușan mi se adresează direct și-mi spune: „În București domnilor *ignoranți* ai vieții lui culturale” etc. Calificativul mă scu-tește, după cum am spus, de un răspuns.

În Scrisorile mele bucureștene nu fac nici critică literară, nici dramatică, după cum nu sunt nici ecoul editurilor sau recenzentul revistelor bucureștene a căror apariție e atât de capricioasă. Prind crâmpene din această viață (era să zic iad) și atât. Nu sunt o enciclopedie și nu țin nici contabilitatea concertelor, expozițiilor de pictură, a sinuciderilor sau a multelor accidente într'o Capitală cum e a

noastră. Abia aștept să vie prințul japonez în București ca să admire, în special estetica clădirilor și a străzilor cum și starea de igienă, căci se știe doar că... Bucureștii, cel mai curat oraș din România Mare.

O mișcare literară nu avem în Capitală. Sunt însă scriitori de talent. Un curent nu există. Dela *Semănătorul*, care altă revistă din București a înălțat un steag de luptă? Înainte de războiu, *Viața Românească* dela Iași reprezintă o directivă politică și o directivă literară bine definită. *Semănătorul* și *Viața Românească* aveau un *ideal*. În numele cărui ideal au pornit *Cugetul Românesc* și *Gândirea*? Ce steag au desfășurat aceste luxoase reviste? Ahea în ultimul timp d. Nichifor Crainic se străduiește să dea o directivă Gândirii. Cât privește *Convorbiri Literare* care acum încearcă să-și schimbe toaleta, apariția îi era justificată până la un punct prin trecutul glorios. *Lamura*? Revistă pedagogică, didactică în care se publică și pagini de literatură, nu vrea să reprezinte un curent literar, ci să aibă un caracter informativ și de complectare a cunoștințelor aceloră căroră se adresează și pentru care a luat ființă.

Vreau să reamintesc aci și rolul însemnat al *Convorbirilor Critice* ale d-lui M. Dragomirescu. Curent nu reprezentau, dar erau în schimb o școală minunată de ucenicie literară la care s'au format mulți din scriitorii apreciați astăzi, de n'ar fi să citez decât pe d. L. Rebreanu. Un curent — bun, rău, — reprezintă d. Ovid Densusianu în *Vieța Nouă* care continuă să apară de atâția ani de zile.

O mișcare literară în adevăratul înțeles al cuvântului nu avem în București, pentru că atunci ar exista curente, ar fi o luptă de idei, o întrecere de forțe, cum era pe vremuri în acest București pe care Dante nu l-a cunoscut.

Atunci, cu drept cuvânt mă întrebam: unde va răsar soarele culturii românești? Căci soarele culturii nu răsară acolo unde se tipăresc cărțile; acolo este o industrie ca oricare alta și oricine știe că pentru editor cartea e obiect de comerț, marfă de desfăcut. Ce esă de vreun an de zile din teacurile editorilor? Eu mă uit zilnic la vitrinele librăriilor și mă cuprind jalea când văd aceleași cărți românești cu praful pe copertă. Vitrina cărților streine, franceze în special, se reînnoiește săptămânal, căci mereu altele ne sosesc.

Dar dacă nu există curente literare, avem în schimb mici citadele literare, care încheind armistițiul nu mai pot de admirație unele față de altele, aceasta se numește *dezorientare*. Publicul e sistematic dezorientat și aci nu se urmează decât sugestiilor politice.

În timpul acesta Tiribombe apar în mii de exemplare și, cu voia d-lui Tăușan, grozav se citesc și s'au instalat stăpâne în București. Și asta ne doare. Dacă ar fi reviste satirice cum văd că au englezii nu ne-am fi ridicat dela un timp încoace o seamă de scriitori; pornografia și spiritul dizolvant cu care vin ne supără ca și pavajul Bucureștilor de care s'ar minuna mult un moș Arvinte. Sunt Tiribombe de acestea, care se vând în 40.000 exemplare și au un buget lunar de...

jumătate milion lei. Ce tiraj are Cugetul românesc?

Rămân la întrebarea mea: unde va răsări soarele culturii, căci nu e obligat Bucureștii la aceasta. De câte ori înaintea războiului n'a răsărit în Ardeal, și ce frumos era!

Cât privește mișcarea teatrală, convenisem astătoamnă cu d. Colonel Bacalogu ca la închiderea stagiunii să trimit fie eu, fie alt scriitor o cronică asupra mișcării anului, adică să facem așa cum se obișnuiește la Le Temps.

De unde să știu eu că Petronius al zilelor noastre e așa de supărător, când eram deprins cu anticul și satiricul Petronius, care dacă și-a împrumutat fără voie numele contimporanilor mei, a dus cu dânsul la cele veșnice verva spiritului său.

SCRISORI DIN BANAT

de Traian Birăescu.

Ca importanță culturală locul prim printre orașele bănățene îl revendică, imediat după Timișoara, Lugojul, care în trecut, când în Timișoara cosmopolită nici nu se pomenea de o viață românească propriu zisă, își trăia viața sa socială românească de o intensitate și pulsațiune atât de puternică, încât nici chiar autoritățile maghiare nu se încumeteau să i-o stânjenească. Caracterul societăților sale culturale și întreaga sa evoluție culturală din ultimii 30 ani, sunt o icoană fidelă a străduinței și a luptei noastre de emancipare politică și culturală. Am putea zice, că Lugojul de azi este rezultanta acestor lupte, cari se încheiau când cu birunțe, când cu înfrângeri. Mai adeseori cu înfrângeri. Și dacă totuși Lugojul românesc a resistat mai bine decât alte orașe, păstrându-și caracterul românesc neatins până la desrobire, meritul îl are în primul rând societatea românească, pe care s'au sprinjit toate manifestările de ordin cultural. În opoziție cu alte orașe ale Banatului sau Ardealului, unde manifestările de ordin cultural sau artistic erau o cerință sufletească a clasei noastre culte, a intelectualilor noștri, medici, preoți, avocați, etc. toată viața culturală a Lugojului pleca de jos în sus, clasei de sus românești nemai rămânându-i decât să îmbrace într'o formă mai aleasă, artistică, străduințele de ordin cultural ce plecau din masa meseriașilor sau economilor români. Și dacă Ioan Popovici-Bănățeanul descriind atât de artistic viața meseriașilor din Lugoj, ne-a dat o descriere

complectă a Lugojului de acum 40 ani, în rândurile ce urmează vom arăta rolul cultural covârșitor al celor două societăți ce au răsărit din mijlocul românilor lugoieni, a Reuniunii Meseriașilor Români și a Reuniunii Economilor Români din Lugoj.

* * *

După ce breslele, în care elementul românesc nu putea intra, decât cu mare greutate, au fost disolvate, meseriașii români din Lugoj, cei mai numeroși de altfel în întregul Ardeal și Banat, s'au constituit încă pela anul 1840 într'o societate, care nu mai făcea deosebire între cococari, țbăcari, cismari, etc. ca mai înainte. Mai târziu societatea a luat forma ei de azi, reducându-și deocamdată activitatea la cultivarea membrilor săi într'un spirit românesc. În urma activității sale și dezvoltării sentimentului de solidaritate între membrii săi, exemplul a fost urmat și de economii Lugojului, cari sau constituit de asemenea în Reuniune. Aceste două organizații au dat în urmă ființă corului din Lugoj, cel mai vechiu cor din Banat, renumitului cor, care sub conducerea înțeleaptă a maestrului Vidu, s'a făcut cunoscut nu numai în hotarele mai înguste ale Banatului și Ardealului, dar pe întreg teritoriul locuit de români. Tot din sânul acestor meseriași și economi, cărora li s'a făcut o educație și li s'a dat o cultură, care nu rămănea cu nimic mai pe jos decât aceia a ori și cărui meseriaș din apus, a răsărit societatea suspusă, a intelectualilor astfel, încât în opo-

ziție cu clasa de sus din vechiul regat, din unele părți ale Ardealului, clasa suspusă a Lugojului prezintă aceia continuitate de jos în sus, fără de care ori și ce societate civilizată suferă de toate defectele improvizărilor. Evident, că cei eșiți din clasa meseriașilor și a economilor au căutat în mod firesc să redea energia pe care au împrumutat-o, într'o altă formă, celor cărora le datorau situația lor. Astfel tinerimea universitară lugojară, reîntoarsă la vatra părintească după lunile de studii, se constituia în lunile de vară în societate de trupă teatrală ambulată, în conferențieri, în coruri și ducea mângâiere și nădejde în satele din jurul Lugojului spre mândria economilor și meseriașilor, „făloși“ de isprăvile fiilor și nepoților „ținuți la școli“. Cumpănind aceste elemente în dezvoltarea și evoluția unei societăți, trebuie să recunoaștem, că din punctul de vedere al structurii și compoziției societatea din Lugoj este una dintre cele mai sănătoase.

Piramida socială, având jos economii, mai apoi meseriașii, micii negustori și în urmă clasa intelectuală cu vârfurile ridicate de o selecționare sănătoasă, naturală, prezintă toate garanțiile unei stabilități, pe care nu o poate schimba nici o sguduire.

Ca element de asimilare, de răspândire a culturii și sufletului românesc, influența Lugojului și a lugojenilor se resimte până la Timișoara. Cea mai bună dovadă a vitalității românilor noștri de aici este faptul, că în momentul când județul a trecut sub administrație românească, în 2 zile toate serviciile publice și toate instituțiile de stat au fost realtate romanizate cu elemente băștinașe, pregătite.

Un liceu de băieți, cu o școală sup. de comerț și o școală normală de fete completează și modelează educația energiilor proaspete, pe cari le dă societatea românească din Lugoj, transformându-le în tot atâția factori de cultură românească. În anul 1922/1923 aceste școli au avut un număr de 815 elevi.

* * *

La mijlocul drumului dintre Lugoj și Băile Herculane, unde valea strămută a Timișului iasă din Carpații Severineni, își duce traiul său liniștit reședința Eparchiei ortodoxe, Caransebeșul sinoadelor vestite, congreselor învățătoresți, șgomotoase de altă dată. Dacă azi e un orășel liniștit de provincie, cu viața patriarhală, cauza se

datorește faptului, că e în afară de frontul de luptă, pe care se ciocnesc două culturi, tendințe potrivnice, trecutul stăruitor în a se perpetua, cu prezentul ce încearcă să-și imprime drepturile sale. În trecut însă, când eram amenințați în ființa noastră, în limba și credința noastră la tot pasul, Caransebeșul era izvorul la care alergau dascălii neamului, preoții noștri, acești apostoli ai satelor, pentru a se înarma cu noi energii, cu nouă credință. Capitala graniței, cum se numește Caransebeșul, are pe lângă reședința episcopoească o școală normală de băieți, o teologie, un liceu românesc, imprimând un caracter absolut românesc orășelului.

* * *

Cu sfârșirea Banatului în două, câștigă în importanța culturală din zi în zi mai mult Oravița, situată în valea Cărașului în apropierea Verșe-

țului. Liceul românesc deschis acum 4 ani numără peste 500 elevi, dintre cari aproape jumătate sunt români din Banatul înstrăinat. Corpul profesoral, cum și o societate corală, o gazetă săptămânală deocamdată cam anemică, ofițerii unui regiment de vânători se străduiesc să dea un aspect românesc orășelului acesta, care a primit, în vara trecută, ca pe un adevărat mântuitor corul vestit al maestrului Chiriac. Conferințele corpului didactic completează de altfel în mod suficient cerințele culturale ale Oraviței, care a mai fost cercetată și de trupa teatrală de sub conducerea d-lui Fotino.

* * *

Intr'un număr viitor vom vorbi de rolul economic și național al celor 4 căminuri de ucenici, susținute cu mari jertfe de Primăria orașului Timișoara.

SGRISORI DIN SĂTMAR

de A. Davidescu.

După lungile nopți de iarnă scâldate în omătul abundent cu care ne-a îmbiat luna Februarie, după gerul strașnic care a băntuit orașul nostru de pustă, chiar la mijlocul lunii Martie, iată, în fine, razele calde și aurii ale soarelui primăvăratec.

Glastrele în vitrinele florărilor zâmbesc trecătorilor. Zambilele roze și albastre, ghiocelii albi, albi ca zăpada de sub care abia au ieșit, opresc prin farmecul ce exaltă călduri de fete cu obraji îmbujorați și cu buze de coral.

În asfințit, străzile singuratice se împodobesc în purpuriu, iar strălucirea geamurilor trimite reflexe ce se topeșc în umbra zidurilor masive.

Iată tabloul orașului nostru în luna aceasta . . .

O viață nouă plutește peste tot. Primele simptome ale primăverii în Sătmăr sunt o serie de conferințe care se urmează regulat la Casa Națională. După: Aspecte din viața Romanilor, subiect tratat de Dr. E. Lucaciu, a urmat *Ion Creangă, viața și opera sa*, o-magistrală conferință a d-lui jude Ilie Cocea, prof. la școala normală de băieți.

Seria acestor minunate șezători este completată de ședințele Cercului Cultural al corpului didactic. În luna Februarie și Martie, dar mai ales în Martie, corpul didactic și persoane afară din învățământ, au avut ocazie să asiste la discuțiuni pedagogice de o importanță covârșitoare.

DI Institutul Bălănescu a ținut o conferință care a surprins pe mulți. A fost un adevărat curs de pedagogie completat cu ultimele noutăți ale psihologiei experimentale. Pe acei ce nu cunoșteau activitatea publicistică a noului venit la noi i-a isbit intensele cunoștințe ale sale în domeniul pedagogiei și psihologiei experimentale.

Din punctul de vedere artistic, populația românească a luat parte cu tot sufletul la frumoasa serbare școlară, organizată de școala profesională de fete. Programul a constat mai mult în producțiuni școlărești. Totuș nimeni nu s'a așteptat ca tablourile alegorice cari ne-au redat în simbol epocile de glorie ale neamului românesc, să fie atât de reușite. Cine se aștepta la o școală, care abia anul acesta a luat ființă, să ne prezinte în linii de o plasticitate desăvârșită dansurile naționale cu totul noi pentru noi, precum și dansurile de fantezie.

Elevele au plutit într'o atmosferă de vis, în fermecătoarele costume lucrate de mâna lor. De data aceasta chiar acei ce nu găseau decât cuvinte de neîncredere față de școala profesională de fete, s'au convins ce mare gol umple aici la frontieră. D-na directoare și d-na Cocea au cu ce se mândri.

Un moment de desfătare sufletească ne-a prezentat trupa de diletanți din oraș, de sub conducerea d-lui George Mihail Zamfirescu. Redactorul revistei

„Icoane Maramureșene“ a înțeles că pentru un ținut unde rar de tot se văd trupe românești, se impune o activitate și în acest domeniu. Cu trupa d-sale formată din câteva elemente foarte bune, a reprezentat pe scena teatrului orășenesc Patima Roșie. Publicul i-a dat tot concursul, mai ales că mulți intelectuali, bunînțeles acei cari s'au debarasat de teatrul maghiar, doreau să vadă această comedie tragică.

NOTE

Cum s'a făcut unirea Basarabiei

Conferința d-lui prof. univ. Onisifor Ghibu la șezătoarea „Cele Trei Crișuri“ din 17 Martie c.

În timp ce în restul teritoriilor românești gândul unirii devine ceva organic, în Basarabia se perduse orice speranță. Și totuși s'a întâmplat minunea dumnezească. Conferențiarul — care cunoaște de visu faptele și care a jucat un rol însemnat în acest act — cu un bogat material documentar ne arată cum s'a făcut această minune. Moldovanul din Basarabia, cel mai credincios soldat al țării și care nu vedea decât idealul lui Petru cel Mare, nu a avut nemulțumiri politice, a fost ultimul revoluționar. Intelectualii rusificați, iar norodul fără conștiință de neamul său, cu un cuvânt un mediu defavorabil unirii. Prima adunare a intelectualilor români — zece la număr — nu a discutat decât de chestiuni culturale nevinovate, în timp ce Rusia era brăzdată de cele mai revoluționare idei. Atunci s'a întâmplat minunea divină — intervenția geniului românesc. Izvorul românismului a pornit dela românii ardeleni, bucovinei, regăteni, cari au inițiat și pe basarabeni în lupte de trezire națională. Halipa, Goga, Stroescu, studenții, preoți, soldați, tot ce e românesc începe să se organizeze cu o iuțeală neînchipuită și izvorul devine torent. DI. Halipa cu discursul lui Bărnăuțiu — cea mai românească muzică — câștiga pe cei 20.000 soldați dela Odessa. *Murafa* arată că prea am fost ruși, e timpul să fim și români; cohortele românești se mișcau, curentul naționalist înecă boșevizmul în Basarabia. Se mai adaogă apoi mișcarea cultural românească pornită de ardeleni. Alfabetul rusesc e înlocuit cu cel latinesc; învățătorii străng rândurile, lașul trimite

cărți, se tipăresc în tipografia românească 100.000 de abecedare; Nistor și Bănescu predau în românește la Universitatea din Odessa. Inculeț și Erchan, trimișii bolșevicilor, își uită de solia lor și sunt cuceriți de marele curent românesc. Răsare *problema autonomiei*, apoi republica *independentă*. Toată această mișcare se face cu ajutorul direct și indirect al tuturor Românilor refugiați în Basarabia. Apar gazetele *Ardealul* la Chiew și *Romania-Mare* la Chișineu. Această presă românească popularizează *școala și ideea naționalismului integral*.

Numai situația precară a bieteii Românilor mai întârziea unirea. Generalul Broșteanu, chemat, intră cu oaste românească în Chișineu în delirul de nedescris al tuturor. Terenul era mai mult decât pregătit. Se ridică apoi tot mai mult ideea că o republică moldovenească nu poate exista singură și că singura posibilitate de unire era cu România soră.

La 27 Martie 1918, în baza principiului de autodeterminare, Basarabia de bună voie se alătură de sora ei mai mare.

Unirea s'a făcut nu prin politică ci prin cultură și tot prin cultură poate fi consolidată.

Conferința d-lui Ghibu ar trebui publicată cuvânt cu cuvânt azi când atâția mișei și tolerați caută să se pună de-a curmezișul marilor noastre interese. Publicul numeros și select a răspândit cu prisos pe valorosul conferințar.

Femeea japoneză

După conferința d-lui prof. univ. Bogdan Ionescu ținută în Februarie a. c. la Cercul Franco-Român din Oradea-Mare.

În primele organizații ale familiei japoneze, clanurile, tatăl avea dreptul să-și vândă copiii și soția. Acest drept a fost oprit prin legea dela 1875, totuși și prin această lege a fost permisă închirierea fetelor. Tatăl își închiriaza fiica unui stabiliment — Joshiwara —. Aceste stabilimente sunt situate într'un cartier special. Acolo fetele așteaptă, fumând și sorbind ceai. Faptul aceasta nu e o rușine pentru fetele japoneze, ci din contră, e considerat ca o complectare a educației. Și mai mult, e cinste când se decid singure să-și scoată părinții din sărăcie. După ce contractul a expirat, ele se căsătoresc și sunt bune mame cași celelalte femei. Ba ele sunt mai preferate, ca având o educație mai desăvârșită și chiar unul dintre personagiile mari ale im-

periului actual e căsătorit cu o astfel de „gueicha“.

Căsătoria e de tip chinez. Femeea e un serv și un instrument docil, bun numai pentru perpetuarea familiei. Căsătoria se încheie de părinții abelor părți (în lipsă, de părinții mamei) și nu e facultativă. Tatăl nu ține seamă de preferințele copilului său; voința sa e lege, afară de două cazuri: dacă fiul se căsătorește cu o străină sau într'o provincie îndepărtată. Fata n'aduce nimic dotă, însă părinții băiatului plătesc o sumă părinților fetei, în două rate: după semnarea contractului și după căsătorie. O fată bine crescută nu trebuie să-și vadă alesul înainte de căsătorie, necum să-și permită libertatea alegerii, care e considerată ca o violare a legilor pudoarei. Ea trebuie să fie supusă în casa părintească, în casa soțului și în văduvie feciorilor săi. Că un bărbat e agreabil sau nu, aceasta e o particularitate neglijabilă; el e șeful, stăpânul, singurul companion al femeii. „Noua căsătorită trebuie să fie în casă o umbră și un ecou“, zice un poet chinez.

Concubinajul este permis. Pe lângă femeea principală bărbatul poate să aibă și concubine. Concubina o ia fără contract, ca un obiect cumpărat. La concubine au dreptul numai cei mari și cei bogați: nobilii distinși — opt concubine, marii ofițeri cinci și gentilomii numai două. Lucrul acesta a dus la o industrie specială: arta de-a crește tinere fete pentru a fi vândute amatorilor de concubine. În casă, concubina are o poziție subordonată primei soții, pe care trebuie s'o asculte. Dacă naște, copiii ei sunt considerați ai soției, singura care are titlul de mamă.

Divorțul îl poate intentă numai bărbatul, pe motiv de indocilitate, sterilitate, jaluzie, adulter, diverse boale (lepră, epilepsie) etc. Concubina nu poate părăsi pe soț, ea fiind considerată ca o sclavă a lui. O femeie se poate remărita după o absență de 3 ani dela soț, dacă mandarinii acordă.

Adulterul dă drept soțului de a omorâ pe vinovată, dar nu și pe amant. Dacă femeea plănuiește omorârea soțului ei ea e condamnată la execuțiune lentă, iar amantul la tăierea capului.

Văduva rămâne la dispoziția soțurilor cari o pot remărita. Ea trebuie să fie inconsolabilă și în fiecare an să plângă de dimineața până seara, aniversarea morții soțului său. Unele se omoară odată cu moartea soțului.

Educația femeii japoneze e interesantă în felul ei. Când fata împlinește 10 ani nu trebuie să mai iasă din casă. Ea trebuie să nvețe a fi

amicală, a vorbi cu grație, a lucra mătasea și a coase. La 20 de ani trebuie să se mărite. Dacă fetele sunt bogate trebuie să li-se cultive vre-un talent ca muzica, poezia, literatura. În fine, educația femeii japoneze tinde a face din ea o menajeră bună, prezentabilă. Sunt și școale de fete (europenizate) unde se învață sericulultura, limbi europene, puțină medicină și obstetrică.

Un lucru ciudat e *pudoarea piciorului*. (Piciorul e diformat, comprimat. Un picior necomprimat e o desonoare). Femeea nu lasă să-i fie văzut piciorul de un bărbat și nici pictorii nu-l pictează. Ce-au de zis europencile noastre cari îl poartă gol până la genunchiu? Printre multe absurdități, au și japonezii câte ceva bun.

Un răspuns

În n-rul 1 din anul acesta, al revistei noastre, a apărut un „memento“, în care spuneam: La Arad a apărut o nouă revistă literară maghiară cu titlul „Geniusz“, cu o tehnică și hârtie admirabilă, redactată de *Franyo Zoltan* cunoscutul traducător din românește. Dar se șoptește ceva . . . Se șoptește că hârtia pe care se tipărește revista sa ar fi primit-o dela un ministru românesc pentru a-și edita volumul de traduceri din poezii români, iar d-sa o întrebunțează în alte scopuri. Am dori să știm adevărul . . .

D-l Franyó Zoltan simțindu-și amenințat „caracterul său intact și reputația sa literară . . . după o muncă literară intensă de 20 ani“ — ne trimite o lungă scrisoare din care reproducem următoarele rânduri prin cari „ține să infiereze“ cele de mai sus:

1. N'am primit hârtie dela nici-un ministru nici pentru antologia poezilor români, nici pentru alte scopuri. Reese deci clar, că în acest mod nu am folosit hârtia pentru revista mea „Genius“.

2. Revista „Genius“ a luat ființă grație jertfelor cunoscuților și publicului cititor. Astăzi această revistă are atâți cititori, încât nu am nevoie de ajutorul și grația nimănu — necum de subvenții.

3. Antologia în limbile germană și maghiară, a poezilor români, o tipăresc pe banii mei proprii, bani agonișiți prin muncă. Nu arareori s'a întâmplat, am luat chiar strictul necesar din gura familiei mele, numai ca să pot pune la oparte suma de

18.000 lei necesară tiparului acestei cărți.

Sunt om sărac, trăesc și muncesc în mizerie *cinstită*, dar n'am cerut niciodată nici-un ban dela nimeni — în afară de onorarul convenit oricărui scriitor.*

Noi n'am dorit altceva decât să știm adevărul și ne pare bine că dl Franyo este om cinstit și independent. Nici n'am dorit contrariul, căci atunci nu mai făceam întrebarea. Ne pare rău însă că d-sa prea se arată violent în restul scrisorii — pe care nu-l publicăm, din lipsă de spațiu — lucru care nu denotă modestia convenită. Cu toate acestea noi îi dăm satisfacția în măsura convenită și repetăm: urăm d-lui Franyo Zoltan „caracter intact” și „reputație literară” și socială cinstită. Asta nu numai domniei-sale, ci tuturor.

Comitetul central al Reuniunii „Cele Trei Crișuri” în sedința dela 14 Marte a. c. a luat inițiativa organizării mai multor serbări, dintre cari una va avea loc la teatrul „Regina Maria” din localitate, în scopul de a se strânge un fond pentru ridicarea unui bust regretatului *Iosif Vulcan*, fiu al Bihorului, fost membru al Academiei Române și directorul neuitatei reviste „Familia”. Cu această inițiativă au fost delegați d-nii Dr. Aurel Lazăr, Gh. Tulbure, colonel G. Bacaloglu și Dr. Dem. Găldău.

Mythologie de Dr. I. Kiriac (Buc. 1922, „Cartea Românească”).

Intr'un volum, format mare, 622 pagini, d-l Dr. I. Kiriac, cunoscutul medic din București a făcut o foarte interesantă lucrare, în adevăr complectă, după cum anunță și d-sa, tratând în mod larg și detaliat diverse și multiple chestiuni relative la mythologie. D-sa prezintă lucrarea cu adevărat științific, inspirându-se dintr'o bibliografie de 63 autori, dintre cari unii cei mai renumiți specialiști în materie de mythologie, ca de ex. E. Geruzez, Fustel de Coulange, H. de la Ville de Mirmont, Hey, Decharme, Deumoustier. (Poezii mythologice), Odolant-Desnos, Tivier et Riquier, La grande encyclopédie, etc.

Intr'un stil curgător și ușor, cu detalii și citate abondante din vechea literatură indiană și mai cu seamă greco-romană, d-l Dr. Kiriac aduce un aport prețios literaturii, dovedindu-ne, lucru pe care nu-l știu toți, că d-l Dr. Kiriac, pe lângă un savant medic, bine cunoscut prin lucrările sale științifice în medicină și practica sa în-

delungată, mai este și un mare cunoscător al vechii literaturi clasice grecești și mai ales latinești. Citatele sale latinești și grecești, explicarea concepțiilor celor vechi asupra lumii și asupra vieții, concretizate prin zeități, explicația multor obiceiuri de astăzi prin mythologie, toate sunt descrise de o mână de maestru și de un înfocat iubitor de literatură, ceea ce constituie o lucrare prețioasă atât pentru tinerii literați specializați cât și pentru diletanții în literaturile clasice și, în fine, pentru orice om cult. Nu putem decât să-l laudăm și să mulțumim cu recunoștință d-lui Dr. Kiriac pentru importanța sa lucrare.

Luni seara, 17 Marte a. c. avut loc o frumoasă șezătoare culturală „Cele Trei Crișuri” în sala festivă a Primăriei din Oradea. D-l profesor universitar *Onisfor Ghibu* a ținut o foarte interesantă și documentată conferință despre „Cum s'a făcut viața *Basarabiei*” pentru care a fost viu aplaudat. Înainte și după conferință, corul școlii militare de subofițeri din localitate a executat cu măiestrie mai multe coruri românești. D-l *George A. Petre* a citit schița „Partea slabă” de Al. Cazaban, și d-l *Al. Finți* dela Teatrul Național din București a declamat impecabil „Dormi în pace” de *Vlahuță* și „Balada Aurului” de *Victor Eftimiu*, răsplătit cu nesfârșite aplauze de o sală umplută. Șezătoarea a luat sfârșit printr'un duos de Haydn executat la vioară cu o desăvârșită tehnică și simț muzical de d-nii col. G. Bacaloglu și inginer *Eichner*.

„Căminul nostru” e o nouă revistă literară ce ne sosește din cel mai îndepărtat oraș de graniță: Sighetul-Marmației. N-rul I. (15 Marte 1924) ne aduce contribuții modeste, dar frumoase, dintre cari remarcăm versurile semnate de C. Ionescu-Olt și A. Farmă. Desigur că le-am recomanda mai multă grijă la alegerea materialului. Numai așa „Căminul Nostru” și-ar putea asigura un loc de merit. Avem însă încrederea că oamenii de-acolo sunt animați de gânduri serioase și le urăm succes la muncă.

D-l *Eugen Hâncu*, profesor de muzică la liceul de băieți din Oradea, a vorbit decurând, în fața unui public numeros, despre „valoarea educativă a muzicii”. După ce combate părerea eronată că muzica ar fi o dexteritate și ne arată în schimb că ea este expresia vie a sufletului, după ce ne explică filozofia ei, conferențiarul, cu dovezi culesse chiar din jurul nostru, dovedește valoarea educativă a muzicii, care înalță, regenerează chiar fizicește, mângâie...

Trece în revistă doina, muzica bisericească, etc., apoi arată rolul ei pentru un popor și ce s'a întâmplat acolo, unde ea a făcut: un semn al decadentei.

D-l *Hâncu* ne-a dat o conferință plină de interes, originalitate și rostită cu multă convingere.

Școala de adulți „Cele Trei Crișuri” pentru învățarea limbei românești funcționează cu concursul „Asociației profesorilor secundari în localul liceului „Oltea Doamna” din Oradea. Cursurile sunt frecventate de 106 elevi maghiari în cea mai mare parte funcționari de Stat.

La 16 Marte c. a avut loc în sala festivă a primăriei din Oradea-Mare o mare întrunire în vederea înființării unei filiale a societății naționale „Acțiunea Românească” din Cluj. Au ținut cuvântări entuziaste d-nii profesori universitari din Cluj *Aurel Ciorte*, *Hajegan*, *Cătuneanu* și Dr. *Valeriu Roman*. Din partea studențimei clujene a vorbit studentul *Botez*. La urmă s'a alcătuit o listă de membri orădeni, cari au și depus jurământul.

D-l *Iosif Silaghi*, profesor la liceul „Gojdu” din localitate, a ținut o conferință despre „Munții apuseni” însoțită de proiecțiuni. Conferențiarul și-a dat toată silința să ne poarte prin cele mai încântătoare priveliști ale munților noștri de aur. Publicul a urmărit cu interes conferința d-lui *Silaghi*.

În curând literatura noastră nuvelistică se va îmbogăți cu două volume „*Filimon Hâncu*” și „*La hotarul dobrogean*” ale colaboratorului nostru *I. Dongorozi*.

La New-york s'a fondat în ultimul timp un teatru așa numit „Theater West” al căru proprietar e *M. Beck* și regisor ungurul *Carol Feleky*. În repertoriul noului teatru se găsesc multe piese de autori unguri. De curând *Beck* și *Feleky* au asistat la Budapesta la o reprezentație a „Tragediei omului” de *E. Madách*, pe care vrea s'o reprezinte și teatrul american, în traducerea d-lui *Feinstein*. În limba engleză mai sunt două traduceri ale „Tragediei omului”; una de *William Löw* și alta de *Bernath Gáspár*. Acum — după cum scrie presa budapesteană — a apărut o a treia traducere „intr'o formă minunată”.

Aflăm că Academia Română va lua netăgăduit de frumoasa inițiativă de a colecționa poezia populară războinică românească din timpul războiului întregirii, ai căror autori sunt soldații necunoscuți ce tremurau în tranșee sau își dădeau sufletul pe câmpul de luptă. Sufletul duios și iubitor de neam și țară al românului acolo trebuie căutat. Din versurile acelea de o simplitate uimitoare aflăm toate sbuciumările, dorurile și durerile prin cari a trecut luptătorul pentru întregirea neamului. Ignorarea lor ar fi fost un păcat, iar gestul Academiei Române va rămâne neuitat.

La sfârșitul lunei Martie și la începutul lunei Aprilie vor juca pe scena teatrului „Regina Maria” din localitate trupa „*Bulfinski*” cu piesele „*O căsnicie*” de generalul *Ursachi*, „*Cain*” de *Sabaru* și „*Tar-tuffe*” de *Molière*, — apoi trupa „*Marioara Voiculescu* cu *Capcana* de *Kistermaekers* și *Vijelia* de *Bernstein*. Tot în Aprilie va juca și d-l *Tony Bulandra* cu trupa sa. E un semn bun pentru Oradea-Mare care e dornică de teatru românesc.

D-l *Simion Munteanu*, încasator la revista noastră, e rugat să se prezinte urgent administrației revistei pentru a preda toate socotelile din ultimele luni.

GENERALA

Societate Română de Asigurări Generale

Capital Social deplin vărsat Lei 15.000.000

Fonduri de garanții la finele anului 1922	Lei 125.967.183
Daune plătite în 1922	" 68.783.446
Daune plătite dela înființarea Societății	" 271.522.362
Asigurări contra vieții în vigoare la finele anului 1922	" 475.959.077

Sediul: București, Piața Universității. Telefon 5 12, 3/23.

Reprezentanța Generală: București, Str. Smărdan 4. Telefon 5/13

Agenții în toate orașele din vechiul regat și provinciile alipite.

Pentru Ardeal: Biroul Technic Cluj, Strada Nicolae Iorga No. 2.

Asigurări contra daunelor de: Incendiu, Grindina și Transport (fluvial, maritim și terestru)
Asigurările de Transport sunt tratate în mod special din partea „Biroului Central Transport” din Brăila, Strada Împăratul Trăian No. 8, Palatul „Generalei” și de „Sucursala Biroului Central” București, Strada Paris No. 2.

Asigurări de viață după combinațiunile cele mai avantajoase.

Asigurări cu bonificare de 3% asupra tuturor primelor plătite. Asigurări de caz de moarte și mixte cu scutirea de plata primelor în caz de invaliditate. Asigurări de Rente etc.

ACCIDENTE

Asigurări individuale cu și fără restituirea primelor. Asigurări de răspundere civilă față de terți pentru întreprinderile industriale și pentru proprietarii de automobile, precum și contra stricăciunilor de obiecte proprietatea altora. Asigurări contra stricăciunilor accidentale ale automobilelor și autocamioanelor, cu includerea furtului, incendiului și a exploziei lor. Asigurări contra furtului la mobilier, casse de bani, mărfuri. Asigurări contra jefuirii casierilor, încasatorilor (curieri). Asigurări contra spargerii geamurilor, etc.

PROSPECTE ȘI ORICE LAMURIRI LA CERERE.

MOBILE MARCU
Dattelkremer
Buc. Str. Carol 62

„BANCA DE CREDIT PLOEȘTI”

Soc. Anonimă Capital 10,000.000

Face orice operațiuni bancare

Intemeiată la 1871 **„DACIA ROMÂNIA”** Intemeiată la 1871
Societate Generală de Asigurare în București.

Capital de acțiuni	ei	24.000.000	— deplin vărsat.
Rezerve statutare	"	17.572.299	—
Diverse garanții	"	108.835.614	—
Averea Fondului de Asociațiuni	"	2.714.450	—
Garanție totală	ei	153.122.363	—
Daune plătite în anul 1922	"	66.905.073	—
Daune plătite dela înființarea Societății	"	435.792.715	—

„Dacia România” este Societatea cea mai veche și mai puternică din Țară. Trecutul ei, însemnatele sale capitaluri și persoanele cari o conduc, dau asiguraților cele mai depline garanții, pentru asigurări cât de mari în ramurile: Incendiu, Grindină, Transport, Viață, Accidente, Furturi prin spargere și anume, în condițiunile cele mai prielnice pentru asigurați.

Lămuriri se dau de îndată, la cerere, în București la sediul Societății, Str. Wilson No. 3, sau la agențiile principale din Str. Stavropoleos No. 15 și Pasagiul Român No. 5, în județe la agențiile ei din toate orașele, iar în ținuturile alipite, în următoarele orașe:

Arad, Str. Regele Ferdinand No. 1 Et. II. Brașov, Banca Românească. Buziaș, la Banca Teșana. Cernăuți, Str. I. Flondor No. 22 și No. 23. Chișinău, Str. Pușkin No. 34. Cluj, Calea Victoriei No. 27. Dicio Săn Martin, la Banca Comercială și Industrială din Valea Târnavei. Ușos, Oradia-Mare, la Banca Românească. Tg.-Mureșului, la Banca Românească. Sibiu, la Banca Românească. Satu-Mare, la Banca Românească. Timișoara, la Banca Românească.

BANCA DE SCONT A ROMÂNIEI SOCIETATE ANONIMĂ.

Capital 80.000.000 Lei.

Sucursale: Constanța, Focșani, Galați, R.-Vâlcea, Sibiu, Timișoara, T.-Măgurele, Tulcea.

ACTIV		Bilanț general încheiat la 31 Decembrie 1923				PASIV	
Conturi de valori:							
Cassa		23,670.023	62				
Imobile	) Urbane, rulale, suc. . . . . 17,523.418'20						
	) Fabr. Rom. Unite . . . . . 639.000'—	18,162.418	20				
Mobilier			1				
Ef. pub. și acț.	) In cassă . . . . . 27,613.900'—						
	) Angajate . . . . . 29,247.500'—						
	) Nominal . . . . . 56,861.400'— = real	47,169.316	70				
Efecte comerciale în portofiu		85,330.129	97	174,331.889	49		
Conturi personale debitoare:							
Accionari		727.346	73				
Conturi curente, garantate, diverși, etc.		367,360.163	16	368,087.509	89		
Conturi de ordine:							
Diverși garanții depuse de bancă		43,892.405	80				
Avaluri date de bancă		25,861.303	60				
Garanții primite de bancă		236,547.938	06				
Evidențe (depozite libere, titluri spre vânzare), etc.		109,851.390	70				
Efecte comerciale) Din portofoliu . . . . . 224,952.456'20							
rescontate) Din cont curent 138.412.759'55		363,365.215	75	779.518.253	91		
				1,321,937.653	29		
Conturi de capital:							
Capitalul băncii		80,000.000	—				
Fonduri	) De rezervă statutar . . . . . 27,065.700'—						
	) " " special . . . . . 2,033.500'—						
	) " amort. imobile . . . . . 3,000.000'	32,099.200	45	112,099.200	45		
Conturi personale creditoare:							
Depuneri spre fructificare (interne, externe)		159,875.937	98				
Creditori		250,294.307	12				
Cassa de pensii a funcț. Efecte nom. 650.000'Xn-rar.		1,745.481	17	411,915.726	27		
Conturi de ordine:							
Garanții depuse de bancă		43,892.405	80				
Diverși, avaturi date de bancă		25,861.303	60				
" garanții primite de bancă		236,547.938	06				
" evidențe		109,851.390	70				
" efecte reescontate		363,365.215	75	779.518.253	91		
Profit & pierdere beneficiu net.		—	—	18,404.472	66		
				1,321,937.653	29		

Președintele consiliului de administrație, O. P. Olănescu.

Director, R. Șeitan.

Șeful serviciului contabilității, subdirector, Al. Sorescu.

Verificat de noi censorii și găsit exact

Amedeu Lăzărescu, Const. L. Naumescu expert contabil, I. D. Clinceanu.

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE

DEBIT		Încheiat la 31 Decembrie 1923.				CREDIT	
Cheltuieli generale (salarii, impozite, etc.)		—	—	12,449,853	14		
Amortizări:							
Imobile		700.000	—				
Creanțe		11,234.771	08	11,934.771	08		
Sold beneficiu net.		—	—	24.384.624	22		
				18,404.472	66		
				42,789.096	88		
						42,789.096	88

Președintele consiliului de administrație, O. P. Olănescu.

Director, R. Șeitan.

Șeful serviciului contabilității, subdirector, Al. Sorescu.

Verificat de noi censorii și găsit exact

Amedeu Lăzărescu, Const. L. Naumescu, expert contabil, I. D. Clinceanu.